

U C H W A Ł A Nr II/20/14

Rady Gminy Czarnia

z dnia 30 grudnia 2014

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Czarnia na lata 2015-2020

Na podstawie art.18 ust.2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym /Dz.U. z 2013 r. poz.594 z późn. zm./ oraz art. 17 ust.1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej /tekst jednolity Dz. U. z 2013r. poz.182 z późn. zm. / Rada Gminy w Czarni uchwała co następuje:

§1.

Przyjmuje się Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Czarnia na lata 2015-2020 stanowiącą załącznik do uchwały.

§2.

Traci moc Uchwała Nr VIII/35/07 Rady Gminy Czarnia z dnia 21 listopada 2007.

§3.

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy.

§4.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

PRZEWODNICZĄCY
Rady Gminy

inż. Krzysztof Kurzyński

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
dla Gminy Czarnia na lata 2015 - 2020**

**GMINA CZARNIA
POWIAT OSTROŁĘCKI
WOJEWÓDZTWO MAZOWIECKIE**

ZAMAWIAJĄCY	GMINA CZARNIA
WYKONAWCA	WESTMOR CONSULTING
WYKONAŁ	JOANNA NISZTUK ANALITYK
SPRAWDZAJĄCY	

Spis treści

Spis treści.....	2
1. Wprowadzenie.....	4
2. Metodologia opracowania Strategii	5
3. Diagnoza sytuacji społecznej Gminy Czarnia	6
3.1. Charakterystyka sytuacji społecznej	6
3.1.1. Charakterystyka ogólna Gminy Czarnia	6
3.1.2. Demografia	7
3.1.3. Rynek pracy	14
3.1.4. Gospodarka mieszkaniowa	17
3.1.5. Służba zdrowia.....	18
3.1.6. Edukacja	18
3.1.7. Kultura i sport.....	21
3.1.8. Podmioty wsparcia społecznego	22
3.1.9. Współpraca z organizacjami pozarządowymi	30
3.2. Problemy społeczne występujące na terenie Gminy Czarnia	31
3.2.1. Rodzina.....	31
3.2.2. Bezrobocie	33
3.2.3. Niepełnosprawność.....	35
3.2.4. Uzależnienia	36
3.2.5. Ubóstwo	40
3.2.6. Bezdomność	41
3.2.7. Przemoc w rodzinie	41
3.2.8. Osoby starsze	42
3.3. Wyniki badania ankietowego	43
3.4. Analiza SWOT	44
4. Prognoza zmian w zakresie objętym strategią.....	47
4.1. Prognoza demograficzna.....	47

4.2. Prognoza zmian.....	50
5. Cele strategiczne projektowanych zmian.....	52
6. Kierunki niezbędnych działań	53
7. Sposób realizacji strategii oraz jej ramy finansowe	56
8. Monitoring i wskaźniki pomiaru stopnia realizacji strategii	57
9. Spis tabel.....	62
10. Spis wykresów	63
11. Spis rysunków.....	63
12. Załączniki.....	63

1. Wprowadzenie

Problemy społeczne będące wynikiem zmian politycznych i gospodarczych, jakie dokonały się w Polsce na przestrzeni ostatnich lat, stawiają przed władzami samorządowymi nowe wyzwania. Dotychczas realizowany model polityki społecznej polegający głównie na łagodzeniu skutków niekorzystnych zjawisk okazał się nie dość skuteczny. Podejmowane działania skierowane były na walkę z rezultatami problemów, brak natomiast było wystarczającego nacisku na profilaktykę zagrożeń. W efekcie rośnie liczba osób – beneficjentów pomocy społecznej i utrwalają się postawy roszczeniowe tego kręgu osób. Dlatego też potrzebą chwili jest opracowanie spójnych, całościowych, perspektywicznych programów polityki społecznej. Podstawowym narzędziem realizacji lokalnej polityki społecznej jest **strategia rozwiązywania problemów społecznych**. Obowiązek jej opracowania wynika z art. 17 ust.1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (j.t. Dz. U. z 2013 poz. 182 ze zm.), który mówi: „do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym „należy opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.”

Zgodnie z art. 16b, ust. 2, strategia rozwiązywania problemów społecznych zawiera w szczególności:

- 1) diagnozę sytuacji społecznej;
- 2) prognozę zmian w zakresie objętym strategią;
- 3) określenie:
  - a) celów strategicznych projektowanych zmian,
  - b) kierunków niezbędnych działań,
  - c) sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych,
  - d) wskaźników realizacji działań.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych zorientowana jest na rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej, współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się problemami społecznymi w gminie oraz instytucjami działającymi w szerszym obszarze polityki społecznej jak: edukacja, ochrona zdrowia, bezpieczeństwo publiczne, pomoc osobom niepełnosprawnym, zapobieganie wykluczeniu społecznemu. Działania będą kierowane głównie do środowisk pozostających na marginesie życia społecznego, wykluczonych społecznie lub zagrożonych tym zjawiskiem.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Czarnia na lata 2015 - 2020 jest wieloletnim dokumentem programowym, który ma istotne znaczenie

dla zapewnienia bezpieczeństwa socjalnego jej mieszkańców, a w szczególności grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.

2. Metodologia opracowania Strategii

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Czarnia na lata 2015-2020 przygotowana została zgodnie z ogólnymi warunkami stawianymi takim dokumentom. Umownie można ją podzielić na trzy główne części.

Pierwsza część przedstawia charakterystykę sytuacji społecznej Gminy Czarnia wg stanu na dzień 31.12.2013 roku (w niektórych przypadkach dane dotyczą roku 2012). Zawarto tutaj informacje istotne z punktu widzenia występujących na jej terenie problemów społecznych. Przeanalizowano strukturę demograficzną, sytuację na rynku pracy, stan gospodarki Gminy. Opiszano również dostępne dla mieszkańców usługi społeczne tj. edukacja, kultura, ochrona zdrowia i pomoc społeczna. Charakterystyki tej dokonano w oparciu o:

- informacje uzyskane z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czarni,
- dane z Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrołęce,
- dane z Komendy Miejskiej Policji w Ostrołęce,
- dane Głównego Urzędu Statystycznego,
- inne dane dostępne na stronach internetowych oraz w dokumentach strategicznych Gminy.

Charakterystykę sytuacji społecznej Gminy Czarnia podsumowuje analiza SWOT.

Część drugą stanowi prognoza zmian problemów społecznych zidentyfikowanych w części diagnostycznej. Prognoza ta została podzielona na 2 zasadnicze części:

- prognozę demograficzną opracowaną w oparciu o *Prognozę dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2011-2035* opracowaną przez GUS, oraz
- prognozę zmian problemów społecznych na terenie Gminy w wyniku realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych oraz działań organizacji i instytucji publicznych działających w zakresie pomocy społecznej (w tym działań GOPS w Czarni), które będą miały na celu przeciwdziałanie i niwelowanie istniejących problemów.

Niniejsza prognoza stanowi podstawę do zdefiniowania konkretnych celów strategicznych i kierunków działań.

Część trzecia to sformułowanie konkretnych celów strategicznych i kierunków działań niezbędnych do zredukowania niekorzystnych zjawisk społecznych występujących na terenie Gminy Czarnia. W części tej określono również sposób realizacji Strategii oraz jej ramy

finansowe ze wskazaniem źródeł finansowania określonych działań oraz wskaźników ich realizacji.

Strategia obejmuje okres do 2020 roku. Uzasadnieniem dla tak wybranego horyzontu czasowego jest z jednej strony specyfika procesów społecznych (skutki realizacji Strategii będą widoczne dopiero w dłuższym okresie czasu), z drugiej zaś strony konieczność dostosowania Strategii do innych dokumentów programowych na szczeblu krajowym i wojewódzkim.

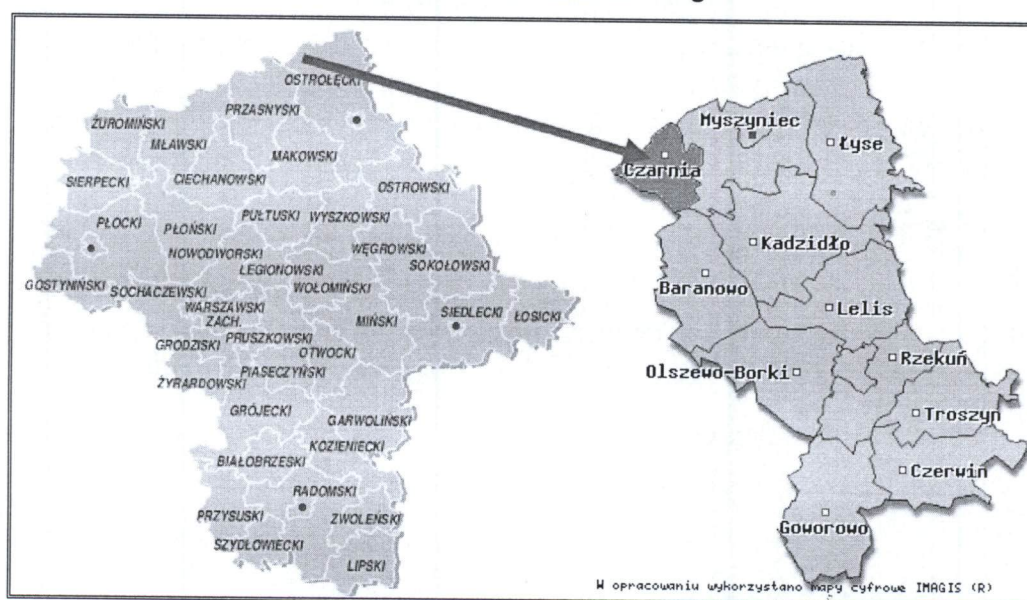
3. Diagnoza sytuacji społecznej Gminy Czarnia

3.1. Charakterystyka sytuacji społecznej

3.1.1. Charakterystyka ogólna Gminy Czarnia

Gmina Czarnia zlokalizowana jest na północy powiatu ostrołęckiego w województwie mazowieckim. Niniejsza jednostka samorządu terytorialnego zajmuje powierzchnię 92,53 km² i jest najmniejszą gminą wśród gmin kurpiowskich. Gminę otacza piękno okolicznych lasów. Przez jej teren przepływa rzeka Omulew, jedna z niewielu rzek w Polsce, która płynie malowniczymi meandrami nieskażonymi przez cywilizację

Rysunek 1. Położenie Gminy Czarnia na tle powiatu ostrołęckiego i województwa mazowieckiego

Źródło: www.zpp.pl

Gmina Czarnia graniczy z następującymi gminami:

- od strony południowo - zachodniej z gminą Chorzele,
- od strony północnej z gminą Rozogi i gminą Wielbark,
- od strony wschodniej z gminą Myszyniec,
- od strony południowej z gminą Baranowo.

Gmina Czarnia położona jest w odległości około 50 km od miasta powiatowego Ostrołęki. Układ komunikacyjny Gminy tworzy droga wojewódzka nr 614, łącząca Myszyniec i Chorzele oraz ciąg dróg powiatowych i gminnych. Powyższy układ komunikacyjny zapewnia dobre połączenie Gminy Czarnia z Ostrołęką, Chorzelami i Myszyniec, a także z sąsiednimi gminami.

3.1.2. Demografia

LICZEBNOŚĆ GMINY Z PODZIAŁEM NA PŁEĆ

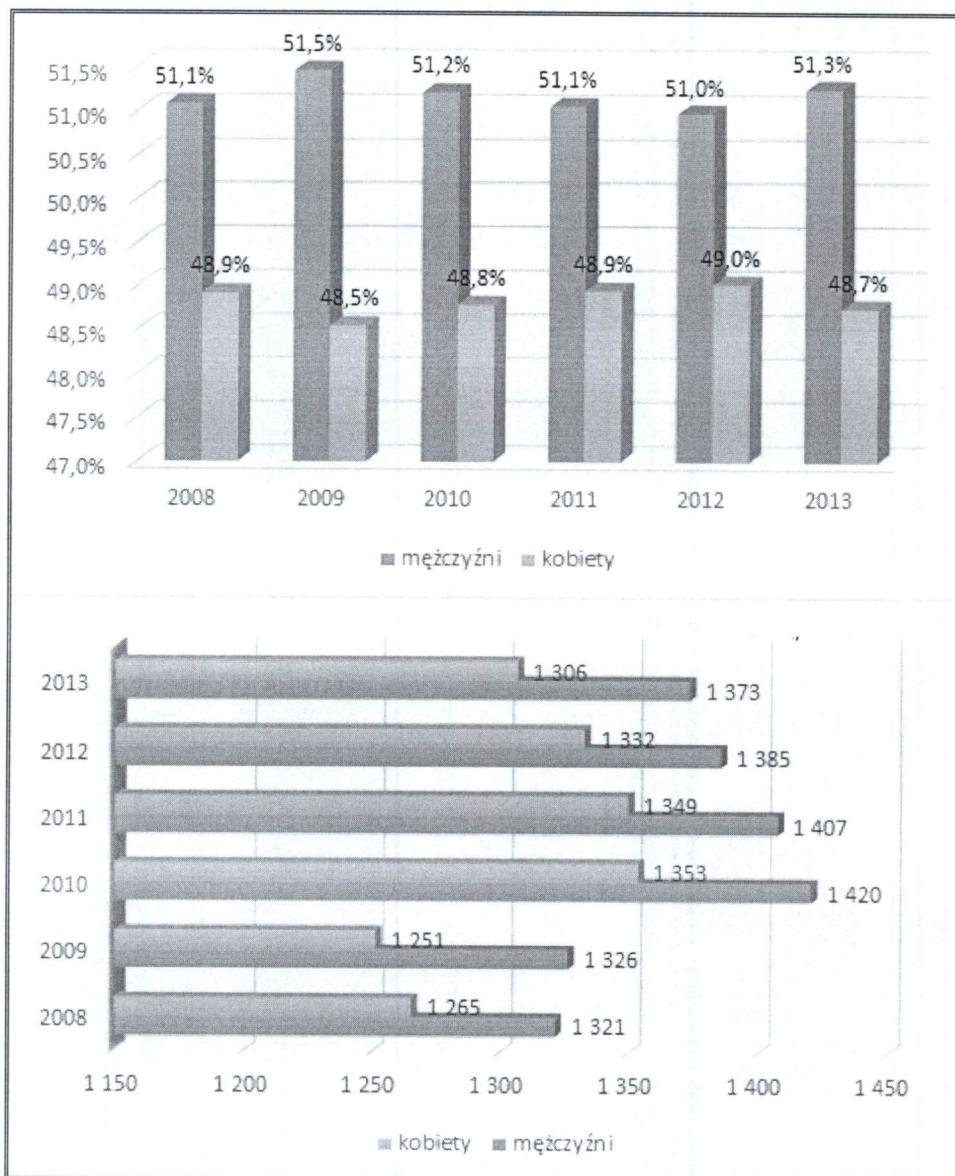
Liczba ludności na terenie Gminy Czarnia na koniec 2013 roku wyniosła 2 679 osób, z czego kobiety stanowiły 48,7%. W okresie 2008-2013 liczba mieszkańców Gminy zwiększyła się o 3,6%.

Tabela 1. Liczebność Gminy Czarnia z podziałem na płeć

Wyszczególnienie	jedn. miary	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ogółem							
ogółem	Osoba	2 586	2 577	2 773	2 756	2 717	2 679
mężczyźni	Osoba	1 321	1 326	1 420	1 407	1 385	1 373
	%	51,1%	51,5%	51,2%	51,1%	51,0%	51,3%
kobiety	Osoba	1 265	1 251	1 353	1 349	1 332	1 306
	%	48,9%	48,5%	48,8%	48,9%	49,0%	48,7%

Źródło: Dane GUS

Wykres 1. Struktura ludności Gminy Czarnia według płci

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

STRUKTURA WIEKOWA MIESZKAŃCÓW

Najliczniejszą grupę wiekową w 2013 roku stanowiły osoby w wieku pomiędzy 20 a 24 rokiem życia. Następnymi w kolejności były osoby w wieku 30-34 lat oraz 40-44 lat.

Tabela 2. Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Czarnia w 2013 r.

Grupa wiekowa	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
0-4 lata	152	74	78
5-9 lat	180	90	90
10-14 lat	190	117	73
15-19 lat	190	100	90
20-24 lata	264	131	133
25-29 lat	190	99	91
30-34 lata	199	105	94
35-39 lat	186	104	82
40-44 lata	195	100	95
45-49 lat	170	96	74
50-54 lata	160	107	53
55-59 lat	149	81	68
60-64 lata	105	51	54
65-69 lat	73	33	40
70-74 lata	70	25	45
75-79 lat	89	32	57
80-84 lata	64	16	48
Powyżej 85	53	12	41
Razem	2 679	1 373	1 306

Źródło: Dane GUS

Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Czarnia została również przedstawiona w tabeli 3 z podziałem na 3 grupy:

- grupa w wieku przedprodukcyjnym,
- grupa w wieku produkcyjnym,
- grupa w wieku poprodukcyjnym.

Tabela 3. Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym oraz poprodukcyjnym w latach 2008-2013

Wyszczególnienie	Jedn. Miary	2008	2009	2010	2011	2012	2013
w wieku przedprodukcyjnym							
Ogółem	Osoba	563	564	591	592	552	522
Mężczyźni	Osoba	295	290	315	309	287	281
Kobiety	Osoba	268	274	276	283	265	241
w wieku produkcyjnym							
Ogółem	Osoba	1 566	1 556	1 758	1 740	1 750	1 754
Mężczyźni	Osoba	873	888	975	967	972	974
Kobiety	Osoba	693	668	783	773	778	780
w wieku poprodukcyjnym							
Ogółem	Osoba	457	457	424	424	415	403
Mężczyźni	Osoba	153	148	130	131	126	118
Kobiety	Osoba	304	309	294	293	289	285
Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem							
w wieku przedprodukcyjnym	%	26,3	25,5	26,3	26 ,	24,5	22,8
w wieku produkcyjnym	%	56	56,7	58,4	58,6	60,2	62,1
w wieku poprodukcyjnym	%	17,7	17,7	15,3	15,4	15,3	15

Źródło: Dane GUS

Analizując dane zawarte w tabeli 3 należy stwierdzić, że najliczniejszą grupę stanowią osoby w wieku produkcyjnym – 62,1% populacji Gminy Czarnia w 2013 roku. Natomiast ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowiła 22,8%, a w wieku poprodukcyjnym – 15%.

W analizowanym okresie można zauważyć, że:

- liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym maleje (wyjątek stanowił rok 2010, gdy odnotowano wzrost liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym w porównaniu do roku poprzedniego), a w konsekwencji liczba ludności Gminy będzie malała przy założeniu, że tendencja ta się nie zmieni w kolejnych latach,
- liczba ludności w wieku produkcyjnym systematycznie rośnie i w 2013 roku była wyższa niż w 2008 o 12,0%,

- liczba ludności w wieku poprodukcyjnym w analizowanym okresie spadła i w 2013 roku była niższa o 2,7 p.p. niż w roku bazowym.

Spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym, przy jednoczesnym wzroście liczebności osób w wieku produkcyjnym, świadczy o starzeniu się społeczeństwa na terenie Gminy Czarnia.

POZIOM WYKSZTAŁCENIA MIESZKAŃCÓW

W 2002 roku w Gminie Czarnia dominowały osoby z wykształceniem podstawowym ukończonym – 50,3% populacji Gminy. Kolejną pod względem liczebności grupę stanowiły osoby legitymujące się wykształceniem zasadniczym zawodowym – 23,5% oraz osoby z wykształceniem podstawowym nieukończonym i bez wykształcenia – 15,4%. Wykształcenie wyższe posiadało 2,7% osób, natomiast średnie – 8,1%.

Zauważalne jest zróżnicowanie wykształcenia mieszkańców Gminy Czarnia ze względu na płeć. Wśród kobiet z terenu Gminy wyższy niż u mężczyzn był odsetek osób z wykształceniem wyższym, średnim oraz podstawowym nieukończonym i bez wykształcenia, zaś zdecydowanie niższy odsetek osób z wykształceniem zawodowym i podstawowym ukończonym.

Tabela 4. Poziom wykształcenia mieszkańców Gminy Czarnia

Rodzaj wykształcenia	Ogółem		Mężczyźni	Kobiety
	Liczba osób	Udział %		
Wyższe	56	2,7%	16	40
Średnie razem	168	8,1%	60	108
Zasadnicze zawodowe	489	23,5%	333	156
Podstawowe ukończone	1 045	50,3%	560	485
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia	319	15,4%	118	201

Źródło: Dane GUS Narodowy Spis Powszechny 2002

Przedstawione wyżej dane dotyczą wyników Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 roku i nie odzwierciedlają aktualnej sytuacji. Należy założyć, iż obecnie na terenie Gminy Czarnia, podobnie jak i w całym kraju, liczba osób z wykształceniem wyższym jest nieco większa. Potwierdzeniem tego są dane GUS dotyczące wykształcenia mieszkańców powiatu ostrołęckiego ze spisu powszechnego przeprowadzonego w 2002 i 2011 roku zawarte w tabeli 5.

Zgodnie z danymi przedstawionymi w tabeli 5, widoczny jest wyraźny wzrost liczby mieszkańców powiatu ostrołęckiego o wykształceniu wyższym. Jest on równy 168,5% w ostatnich 9 latach, co jest bardzo pozytywnym sygnałem.

Tabela 5. Poziom wykształcenia mieszkańców powiatu ostrołęckiego

Rodzaj wykształcenia	2002	2011	Zmiana % 2011/2002
Wyższe	2 650	7 114	168, 5%
Średnie i policealne	12 657	17 480	38,1%
Średnie zawodowe	10 254	11 270	9,9%
Średnie ogólnokształcące	1 635	5 602	242,6%
Zasadnicze zawodowe	15 829	16 249	2,7%
Gimnazjalne	-	5 163	-
Podstawowe ukończone	29 290	21 365	-27,1%
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia	6 207	3 278	-47,2%

Źródło: Dane GUS (Narodowy Spis Powszechny 2002 Ludność, Narodowy Spis Powszechny 2011 Ludność)

Coraz więcej osób z powiatu decyduje się również na podjęcie edukacji, o czym świadczą:

- wzrost liczby osób z wykształceniem średnim i policealnym o 38,1%,
- wzrost liczby osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym o 242,6%,
- spadek liczby osób z wykształceniem podstawowym ukończonym o 27,1%,
- spadek liczby osób z wykształceniem podstawowym nieukończonym i bez wykształcenia o 47,2%.

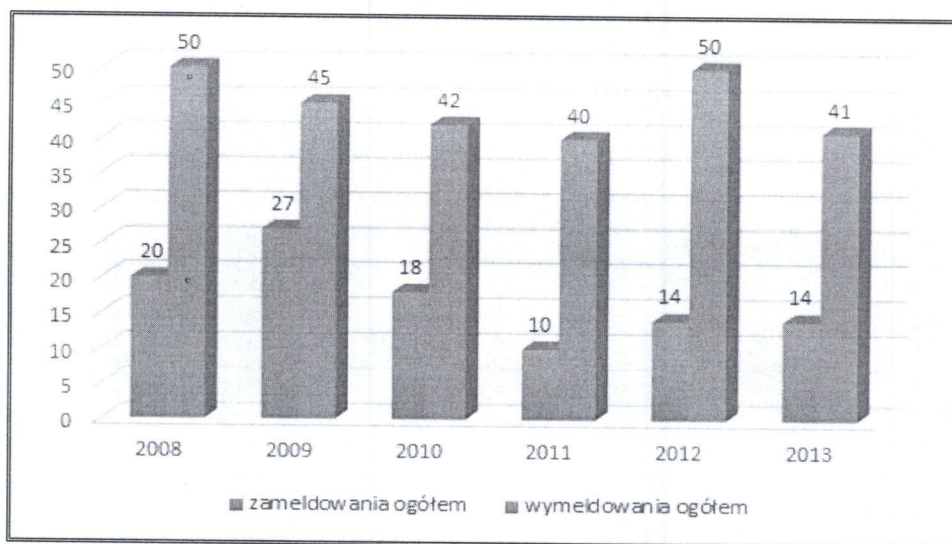
Należy zatem zakładać, że sytuacja w Gminie Czarnia obecnie kształtuje się podobnie.

MIGRACJE

Poprzez migracje rozumie się stałą lub czasową zmianę miejsca pobytu. Saldo migracji ma istotny wpływ na wysokość populacji danego obszaru.

W Gminie Czarnia w latach 2008 – 2013 zarówno liczba zameldowań, jak i wymeldowań ulegała wahaniom. Największy spadek zameldowań odnotowano na przełomie lat 2009/2010 oraz 2010/2011, natomiast największy wzrost wymeldowań miał miejsce w latach 2011/2012. Ostatecznie, w 2013 roku, w porównaniu do roku 2008, liczba zameldowań spadła o 30%, zaś liczba wymeldowań spadła o 18%.

Wykres 2. Migracje w Gminie Czarnia

Źródło: Opracowanie własne

W latach 2008 - 2013 saldo migracji dla Gminy Czarnia (różnica między liczbą osób, które zameldowały się na terenie Gminy a liczbą osób, które się z niej wymeldowały w danym roku) było ujemne. Na ukształtowanie salda migracji wpływ miały przede wszystkim migracje w kierunku innych obszarów wiejskich. W analizowanym okresie liczba wymeldowań na obszary wiejskie zlokalizowane poza granicami Gminy, znacznie przewyższała liczbę zameldowań w Gminie Czarnia przez mieszkańców innych miejscowości.

Szczegółowe dane dotyczące salda migracji na terenie Gminy Czarnia w ostatnich 6 latach, przedstawia tabela 6.

Tabela 6. Migracje na pobyt stały gminne wg typu i kierunku

Wyszczególnienie		2008	2009	2010	2011	2012	2013
miasto	zameldowania	8	18	1	1	6	6
	wymeldowania	16	22	15	16	22	20
	saldo	-8	-4	-14	-15	-16	-14
wieś	zameldowania	12	8	17	9	8	8
	wymeldowania	33	22	27	24	28	20
	saldo	-21	-14	-10	-15	-20	-12
zagranica	zameldowania	0	1	0	0	0	0
	wymeldowania	1	1	0	0	0	1
	saldo	-1	0	0	0	0	-1
zameldowania ogółem		20	27	18	10	14	14
wymeldowania ogółem		50	45	42	40	50	41
saldo migracji		-30	-18	-24	-30	-36	-27

Źródło: Dane GUS

PRZYROST NATURALNY

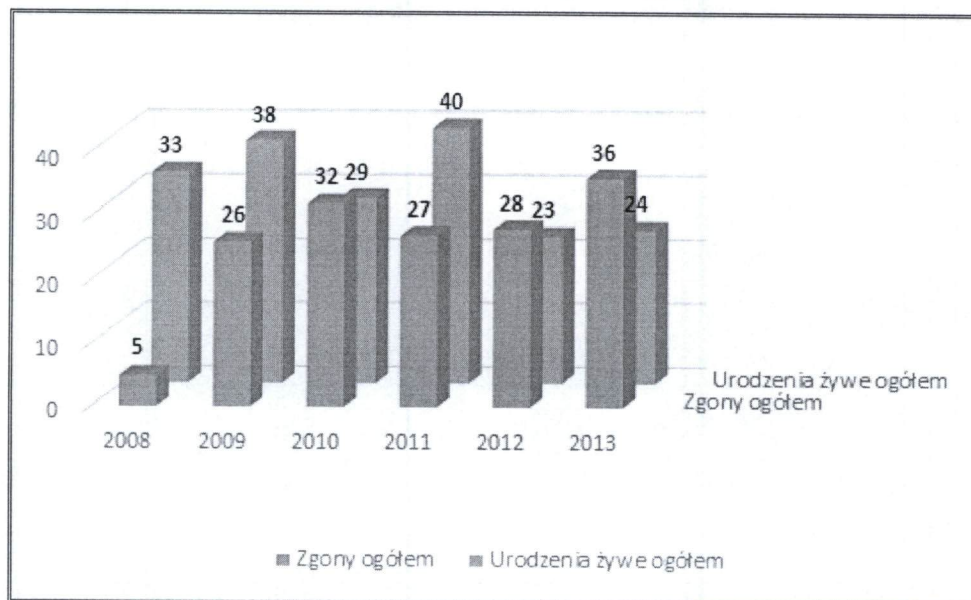
Przyrost naturalny na terenie Gminy Czarnia w latach 2010, 2012 i 2013 przyjmował wartości ujemne. Z kolei w latach 2008, 2009 oraz 2011 osiągnął wartości dodatnie, co oznacza, że liczba urodzeń w tym okresie przewyższała liczbę zgonów.

Tabela 7. Przyrost naturalny

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Zgony ogółem	5	26	32	27	28	36
Urodzenia żywe ogółem	33	38	29	40	23	24
Przyrost naturalny ogółem	28	12	-3	13	-5	-12
mężczyźni	17	2	-3	-1	-2	-6
kobiety	11	10	0	14	-3	-6

Źródło: Dane GUS

Wykres 3. Urodzenia żywe i zgony

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

3.1.3. Rynek pracy

Na terenie Gminy Czarnia na koniec 2013 roku działało 111 podmiotów gospodarczych, z czego 13,5% w sektorze publicznym.

Liczba podmiotów gospodarczych na obszarze Gminy wahała się, jednak ostatecznie w 2013 roku była o 4,3% niższa niż w roku bazowym. Warto zauważyć, że największa liczba podmiotów działała na terenie Gminy Czarnia w 2008 roku.

Tabela 8. Podmioty gospodarcze działające na terenie Gminy Czarnia w latach 2008-2013

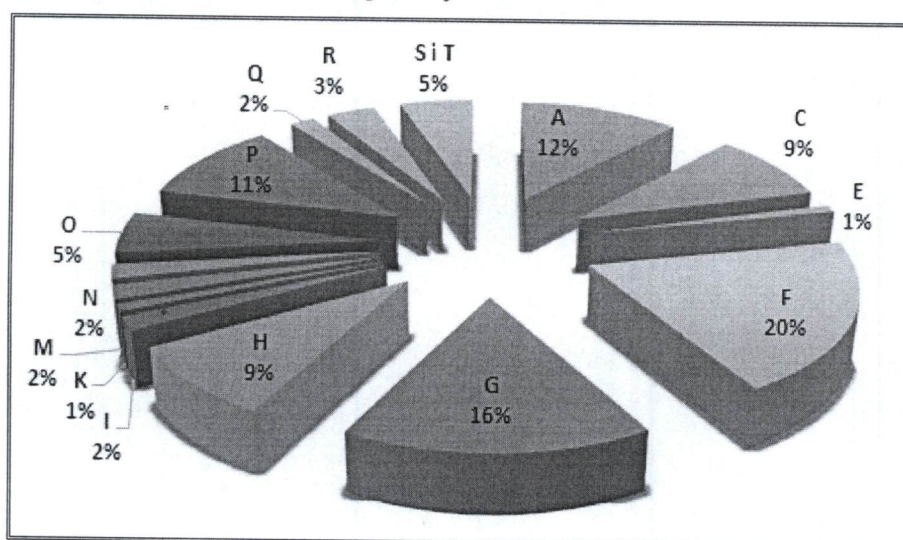
Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013
podmioty gospodarki narodowej ogółem	116	99	104	102	109	111
sektor publiczny - ogółem	12	12	15	15	15	15
sektor prywatny – ogółem, w tym:	104	87	89	87	94	96
osoby fizyczne prowadzące działalność gosp.	93	76	78	76	81	83
spółki handlowe	1	1	1	1	1	1

Źródło: Dane GUS

Największy udział w sektorze prywatnym posiadają osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (w 2013 roku stanowiły one 86,5% podmiotów sektora prywatnego). Na terenie Gminy w 2013 roku funkcjonowała także 1 spółka handlowa.

Zgodnie z wykresem 4, prywatna działalność gospodarcza prowadzona na terenie Gminy Czarnia koncentruje się głównie na budownictwie – 20% wszystkich podmiotów gospodarczych sektora prywatnego. Ważnymi sekcjami są również handel hurtowy i detaliczny – 16%, rolnictwo – 12% oraz przetwórstwo przemysłowe i transport wraz z gospodarką magazynową – po 9% udziału.

Wykres 4. Struktura działalności gospodarczej na terenie Gminy Czarnia w 2013 r. wg sekcji PKD 2007

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

Legenda:

A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
B	Górnictwo i wydobywanie
C	Przetwórstwo przemysłowe
D	Wytwarzanie i zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
E	Dostawa Wody.; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
F	Budownictwo
G	Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
H	Transport i gospodarka magazynowa
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
J	Informacja i komunikacja
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalności wspierająca
O	Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne
P	Edukacja
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
S	Pozostała działalność usługowa
T	Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby
U	Organizacje i zespoły eksterytorialne

Zgodnie ze *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Czarnia*, na obszarze Gminy wyznaczono tereny pod realizację obiektów produkcyjno - usługowych o uciążliwości ograniczonej do wyznaczonych granic, na wydzielonych działkach lub w powiązaniu z zabudową mieszkaniową związaną z prowadzoną działalnością. Natomiast dla większych zakładów produkcyjno - usługowych wskazano tereny w miejscowościach Czarnia i Surowe poza obszarami zainwestowania. Istotnym ograniczeniem dla rozwoju przedsiębiorczości są istniejące warunki naturalne - ponad połowę obszaru Gminy stanowią użytki rolne, natomiast lasy zajmują prawie 40% powierzchni Gminy. Dużym problemem jest również niedostosowanie wykształcenia części mieszkańców Gminy do potrzeb lokalnych pracodawców.

Przedsiębiorcy są skłonni przeszkolić i przygotować pracowników do pracy zgodnie ze swoimi potrzebami, jednak często zdarza się, że osoby bezrobotne nie chcą podjąć pracy, bądź już pracują w szarej strefie. Szacuje się, że jedynie jedna trzecia osób bezrobotnych jest gotowa podjąć pracę.

3.1.4. Gospodarka mieszkaniowa

Według danych GUS, ogółem w 2013 roku na terenie Gminy Czarnia znajdowało się 614 mieszkań o łącznej powierzchni 56 392 m².

Tabela 9. Zasoby mieszkaniowe na terenie Gminy Czarnia

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ogółem							
mieszkania	mieszk.	577	580	610	612	613	614
izby	izba	2 244	2 261	2 450	2 462	2 469	2 475
powierzchnia użytkowa	m ²	51 637	52 098	55 814	56 123	56 268	56 392

Źródło: Dane GUS

Stopień wyposażenia budynków w instalacje techniczno - sanitarne jest dobry. Większość mieszkań posiada dostęp do podstawowych instalacji, tj. wodociągu i łazienki, nieco gorzej wygląda sytuacja w przypadku instalacji centralnego ogrzewania. Na 614 mieszkań w 2013 roku:

- 73,1% mieszkań było podłączonych do wodociągu (część mieszkańców korzysta z sieci wodociągowej, natomiast pozostali posiadają indywidualne ujęcia wody pitnej),
- 68,1% mieszkań było wyposażonych w łazienkę,
- 35,7% mieszkań posiadało centralne ogrzewanie.

Tabela 10. Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne [%]

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Wieś						
wodociąg	60,3	60,5	73	73	73,1	73,1
łazienka	55,6	55,9	67,9	68	68	68,1
centralne ogrzewanie	29,5	29,8	35,2	35,5	35,6	35,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zadaniem własnym gminy jest tworzenie warunków do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych swoim obywatelom. Zakres odpowiedzialności obejmuje przede wszystkim zapewnienie lokali socjalnych mieszkańcom o niskich dochodach. Lokale socjalne służą zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych osobom o niskich dochodach nie posiadających tytułu prawnego do lokalu oraz osób eksmitowanych na podstawie wyroku sądowego.

3.1.5. Służba zdrowia

Na terenie Gminy Czarnia opiekę medyczną dla mieszkańców, zapewnia Przychodnia Lekarska "Rodzina" Poradnia w Czarni, w której skład wchodzi:

- Gabinet medycyny szkolnej,
- Poradnia /gabinet/ pielęgniarstwa środowiskowo – rodzinnej,
- Poradnia /gabinet/ położnej środowiskowo – rodzinnej,
- Poradnia lekarza.

Powyższa placówka zapewnia podstawową opiekę zdrowotną na dobrym poziomie. Problemem jest natomiast dostęp do specjalistycznej opieki zdrowotnej.

W kontekście ochrony zdrowia warto wspomnieć, że Gmina Czarnia w 2013 roku uzyskała tytuł najzdrowszej Gminy w Polsce. Czarnia pokonała 366 innych gmin polskich, zdobywając pierwsze miejsce w konkursie „Zdrowa gmina”. O wygranej zdecydował fakt, że 71% populacji Gmina Czarnia objęto badaniem mammograficznym, natomiast 60% populacji wykonało badanie cytologiczne. Dzięki tak wysokim wynikom Gmina zajęła I miejsce w Polsce wśród 366 gmin w III edycji konkursu „Zdrowa gmina” organizowanego przez Narodowy Fundusz Zdrowia i Narodowy Program Zwalczania Chorób Nowotworowych.

3.1.6. Edukacja

Na terenie Gminy Czarnia funkcjonują łącznie 3 szkoły prowadzone przez organy samorządu terytorialnego, do których łącznie uczęszcza 444 uczniów. Placówki te są wyposażone w pracownie komputerowe, a także w infrastrukturę niezbędną do uprawiania sportów i rekreacji. W szkołach podstawowych funkcjonują oddziały przedszkolne, które jednak nie zapewniają dostatecznej opieki nad najmłodszymi mieszkańcami - są bowiem otwarte zbyt krótko, co uniemożliwia rodzicom, zwłaszcza młodym matkom powrót na rynek pracy. Szkoły podstawowe oraz gimnazja umożliwiają dzieciom i młodzieży zdobycie i rozwój podstawowej wiedzy, przygotowują do podjęcia nauki w szkołach średnich oraz pracy zawodowej bądź rozpoczęcia studiów w dalszej perspektywie.

Tabela 11. Szkoły i placówki znajdujące się na terenie Gminy Czarnia

Lp.	Nazwa szkoły	Liczba uczniów	Liczba etatów nauczycielskich	Liczba komputerów	Liczba etatów nauczycielskich
1	Zespół Szkół w Czarni	178	11	22	16,33
2	Zespół Szkół w Surowem	191	11	10	19
3	Specjalny Ośrodek Szkolno - Wychowawczy w Czarni	75	14	25	41,5

Źródło: Dane GOPS w Czarni

Duże znaczenie z punktu widzenia społeczności Gminy oraz gmin sąsiednich ma funkcjonowanie Specjalnego Ośrodka Szkolno - Wychowawczego im. Brata Zenona Żebrowskiego w Czarni. Ośrodek jest placówką przeznaczoną dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym, znacznym, a także z niepełnosprawnościami sprzężonymi np. z autyzmem, porażeniem mózgowym, z dysfunkcjami ruchowymi, itp. W szkole funkcjonuje także zespół rewalidacyjno – wychowawczy dla dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim. Ośrodek wszystkim dzieciom potrzebującym pomocy oferuje naukę w:

- szkole podstawowej,
- gimnazjum,
- trzyletniej szkole przysposabiającej do pracy.

Dzieci mieszkające w znacznej odległości od Ośrodka, mają możliwość zamieszkania w internacie, w którym stworzono 5 zespołów sypialnych, z których każdy ma szatnię oraz łazienki przystosowane dla osób poruszających się na wózkach. Ponadto w skład Specjalnego Ośrodka Szkolno - Wychowawczego wchodzi: kuchnia, stołówka, pralnia, pomieszczenia gospodarcze, trzy dźwigi osobowe i dźwig towarowy oraz sale do zajęć edukacyjno – rewalidacyjnych, pracownia komputerowa, pracownia gospodarstwa domowego, sala rehabilitacyjna, stołówka, a także basen, sauna oraz gabinet logopedyczny.

Stosunek wszystkich osób uczących się na danym poziomie kształcenia do całej populacji osób będących w wieku nominalnie przypisanym temu poziomowi kształcenia, czyli tak zwany współczynnik skolaryzacji (brutto) w okresie 2008 - 2013 przedstawia tabela 12.

Tabela 12. Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013
szkoły podstawowe	120,09	122,87	102,42	105,68	100,88	100,00
gimnazja	107,81	111,21	115,44	115,27	124,43	120,33

Źródło: Dane GUS

W niektórych z analizowanych lat, współczynnik skolaryzacji w placówkach szkolnych na terenie Gminy Czarnia był znacznie wyższy niż 100. Takie wartości wskaźnika wynikają z faktu, że do szkół na terenie Gminy Czarnia uczęszczają dzieci i młodzież spoza terenu Gminy.

Na terenie Gminy Czarnia funkcjonuje **system wsparcia materialnego rodzin**, znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej. System tego rodzaju pomocy materialnej nie tylko wyrównuje szanse edukacyjne dzieci i młodzieży, ale także zapewnia odpowiednie warunki do życia i rozwoju najmłodszym członkom społeczeństwa, zagrożonym wykluczeniem społecznym.

Uczniowie znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej i rodzinnej mogą ubiegać się o **stypendia szkolne** przyznawane przez Wójta Czarni. Stypendium może otrzymać uczeń zamieszkały na terenie Gminy Czarnia, znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej, wynikającej z niskich dochodów na osobę w rodzinie. Na szczególne uwzględnienie zasługują rodziny dotknięte problemem bezrobocia, niepełnosprawności, ciężkiej lub długotrwałej choroby, wielodzietności, braku umiejętności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych, alkoholizmu lub narkomanii, a także gdy rodzina jest niepełna lub wystąpiło zdarzenie losowe. Stypendium przyznawane jest w formie całkowitego lub częściowego pokrycia kosztów udziału w zajęciach edukacyjnych, a także pomocy rzeczowej o charakterze edukacyjnym, w tym w szczególności zakupu podręczników.

W rodzinach o niskich dochodach borykających się z problemami finansowymi najbardziej cierpią dzieci. Nie są one niczemu winne, nie ponoszą odpowiedzialności za to w jakiej rodzinie się urodziły. W związku z tym, potrzebne są różnorodne formy wsparcia, w tym również materialnego, zapobiegające wykluczeniu społecznemu i życiu w ubóstwie. Należy stwierdzić, że Gmina Czarnia zapewnia niezbędne materialne formy pomocy, które umożliwiają właściwy rozwój i możliwość kształcenia dzieci i młodzieży zamieszkałych w Gminie Czarnia.

3.1.7. Kultura i sport

Zadania z zakresu kultury i sportu na terenie Gminy Czarnia realizują następujące placówki:

1. Gminna Biblioteka Publiczna w Czarni,
2. Remizy OSP oraz świetlice wiejskie.

Gminna Biblioteka Publiczna w Czarni jest instytucją działającą na rzecz okolicznej społeczności, wspierająca rozwój edukacyjny dzieci i młodzieży z terenów Gminy Czarnia. W ramach jej struktur wyodrębniono również filię w Surowem.

W ramach swej oferty Biblioteka zachęca do korzystania z wypożyczalni oraz czytelnicy, oferując czytelnikom bogaty zbiór woluminów. Biblioteka oferuje również nieodpłatny dostęp do Internetu. Aktywność tej instytucji uwzględnia ponadto działania kulturalno - edukacyjne. Wśród nich należy wyróżnić spotkania autorskie z pisarzami i poetami. Biblioteka Publiczna przyczynia się do rozwoju miejscowego, amatorskiego ruchu artystycznego, poprzez wystawy prezentujące osiągnięcia lokalnych artystów i hobbystów. Wszystkie zainteresowane dzieci oraz młodzież, mogą ciekawie spędzić czas dzięki organizowanym wycieczkom, konkursom plastycznym i literackim, a także zajęciom odbywającym się podczas wakacji letnich i zimowych.

Prócz bibliotek, ważną funkcję kulturalną na terenie Gminy Czarnia pełnią **świetlice wiejskie i remizy OSP**, które są miejscem spotkań mieszkańców. Zmodernizowane obiekty wpływają na integrację lokalnej społeczności oraz promocję wspólnego spędzania czasu wolnego. Dzięki działaniom obejmującym remonty remiz i świetlic, obywatele Gminy Czarnia otrzymali atrakcyjne warunki do zbiorowych spotkań, zabawy oraz pracy. Ponadto niniejsze obiekty dają możliwość tworzenia kół i grup zainteresowań zrzeszających różne grupy wiekowe ludności lokalnej. W efekcie funkcjonowania świetlic oraz remiz, osiągnięta została swoista integracja mieszkańców. Odnowione budynki w powiązaniu z pięknymi krajobrazami i walorami przyrodniczymi, zwiększają atrakcyjność Gminy pod względem rekreacyjno – turystycznym.

Zadania z zakresu upowszechniania sportu na terenie Gminy, realizują przede wszystkim szkoły. Ponadto w centrum miejscowości Czarnia, przy Zespole Szkół powstaje boisko wielofunkcyjne, które będzie pierwszym takim obiektem w Gminie. W ramach niniejszej inwestycji powstają boiska do gry w piłkę nożną i siatkówkę, a także bieżnia 4-torowa o nawierzchni żuźlowej do biegów o różnej długości oraz skocznia w dal z rozbiegiem również o nawierzchni żuźlowej. Cały obiekt zostanie oświetlony, co umożliwi korzystanie z niego nawet po zmierzchu. Nowe boisko wielofunkcyjne w Czarni będzie miejscem rozgrywek sportowych, ale także przyczyni się do aktywizacji różnych form czynnego wypoczynku wśród mieszkańców. Natomiast osoby preferujące sporty wodne mogą korzystać z krytej pływalni przy Specjalnym Ośrodku Szkolno – Wychowawczym

w Czarni, która otwarta jest od poniedziałku do piątku i dostępna dla wszystkich zainteresowanych.

Na terenie Gminy Czarnia funkcjonują także place zabaw dla najmłodszych mieszkańców Gminy. Dzięki tym obiektom dzieci oraz ich opiekunowie, mają zapewnioną możliwość zabawy i spędzania wolnego czasu na świeżym powietrzu. Place zabaw umożliwiają nie tylko korzystanie z wielu sprzętów i przez to ciekawszą zabawę, ale przede wszystkim dają okazję do spotkań z rówieśnikami. Ponadto infrastruktura tego typu zachęca do aktywności fizycznej, która jest niezbędna w procesie wzrostu i wzmacniania układu kostnego oraz mięśni, stwarza okazję do treningu umiejętności społecznych – dzieci uczą się współpracy, współzawodnictwa, kreatywności i funkcjonowania w grupie rówieśników, a także nawiązywania relacji. Przy okazji mogą doświadczyć wielu uczuć, nie tylko pozytywnych, ale też negatywnych. Co ważna dla rodziców i opiekunów dzieci, place zabaw stwarzają okazję do pozytywnego spożytkowania dziecięcej energii.

Sport i rekreacja kształtują wiele pozytywnych cech charakteru i osobowości. Odpowiednie zaplecze techniczne oraz organizacje wspierające rozwój sportu stanowiąc będą dodatkową możliwość spędzenia wolnego czasu, co może także wpłynąć na wysoką jakość życia mieszkańców.

3.1.8. Podmioty wsparcia społecznego

GOPS

Placówką realizującą zadania pomocy społecznej na terenie Gminy Czarnia jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, który jest jednostką organizacyjną Gminy Czarnia. Siedziba GOPS znajduje się pod adresem Czarnia 41, 07-431 Czarnia. Obecnie w ośrodku zatrudnionych jest 5 pracowników. Strukturę organizacyjną ośrodka tworzą:

- Kierownik Ośrodka - 1,
- Specjalista pracy socjalnej – 1,
- Starszy pracownik socjalny - 1,
- Referent ds. świadczeń rodzinnych – 1,
- Księgowy – 1.

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej Ośrodek realizuje następujące zadania:

1. zadania własne Gminy o charakterze obowiązkowym:

- a) opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka,
- b) sporządzanie, zgodnie z art. 16a, oceny w zakresie pomocy społecznej,

- c) udzielania schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym,
  - d) przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych,
  - e) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych,
  - f) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego,
  - g) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
  - h) przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowego
  - i) opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem,
  - j) praca socjalna,
  - k) organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
  - l) prowadzenie i zapewnienie miejsc w mieszkaniach chronionych,
  - m) dożywianie dzieci,
  - n) sprawianie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym,
  - o) kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu,
  - p) pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
  - q) sporządzanie sprawozdawczości i przekazywanie jej województwu,
  - r) utworzenie i utrzymywanie ośrodka pomocy społecznej, w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników,
  - s) przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych,
  - t) opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- 2. zadania własne gminy:**
- a) przyznawanie i wypłacanie zasiłków specjalnych celowych,
  - b) przyznawanie i wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze,

- c) prowadzenie i zapewnienie miejsc w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki,
- d) podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznaczonych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych,
- e) współpraca z powiatowym urzędem pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy, upowszechniania informacji o usługach poradnictwa zawodowego i o szkoleniach oraz realizacji Programu Aktywizacja i Integracja, o którym mowa w przepisach o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

3. zadania zlecone z zakresu administracji rządowej:

- a) organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- b) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z kłeską żywiolową lub ekologiczną,
- c) prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- d) realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia,
- e) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych także udzielanie schronienia posiłku oraz niezbędnego ubrania cudzoziemcom,
- f) wypłacanie wynagrodzenia za sprawowanie opieki.

Świadczenia z pomocy społecznej obejmują:

1. świadczenia pieniężne:

- a) zasiłek stały,
- b) zasiłek okresowy,
- c) zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy,
- d) zasiłek i pożyczka na ekonomiczne usamodzielnienie,
- e) pomoc na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki,
- f) świadczenie pieniężne na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego dla cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą,
- g) wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznane przez sąd,

2. świadczenia niepieniężne:

- a) praca socjalna,
- b) bilet kredytowy,

- c) opłacanie składek na ubezpieczenie społeczne,
- d) składki na ubezpieczenia zdrowotne,
- e) pomoc rzeczowa,
- f) sprawianie pogrzebu,
- g) poradnictwo specjalistyczne,
- h) interwencja kryzysowa,
- i) schronienie,
- j) posiłek,
- k) niezbędne ubranie,
- l) usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, w ośrodkach wsparcia oraz w rodzinnych domach pomocy,
- m) specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania oraz w ośrodkach wsparcia,
- n) mieszkania chronione,
- o) pobyt i usługi w domu pomocy społecznej,
- p) pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym w mieszkaniu chronionym, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, pomoc na zagospodarowanie - w formie rzeczowej dla osób usamodzielnianych.

Fundusz alimentacyjny utworzono na podstawie ustawy z dnia 7 września 2007r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2009r. Nr 1 poz. 7 ze zm.). Ustawa określa warunki nabywania prawa do świadczeń pieniężnych z funduszu alimentacyjnego, zasady i tryb postępowania w sprawach przyznawania i wypłacania świadczeń oraz reguluje działania podejmowane wobec dłużników alimentacyjnych. Fundusz przeznaczony jest do zabezpieczania wypłacania alimentów, których płatnicy okazali się niewypłacalni lub uchylają się od ich płacenia. Świadczenia przysługują osobie uprawnionej do ukończenia przez nią 18 roku życia albo w przypadku, gdy uczy się w szkole lub szkole wyższej do ukończenia przez nią 25 roku życia, a także w przypadku posiadania orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności – wówczas świadczenie przyznawane jest bezterminowo. Drugim warunkiem otrzymania pomocy jest uzyskanie dochodu w przeliczeniu na jednego członka w rodzinie, nie przekraczającego kwoty 725,00 zł.

Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługuje osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2012r. poz 788 i 1529 oraz z 2013r. poz 1439) ciąży obowiązek alimentacyjny a także małżonkom, jeżeli rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w związku z koniecznością sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się:

- orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności

- orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem:
  - konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji
  - konieczności stałego współdziałania na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

Specjalny zasiłek opiekuńczy w wysokości 520,00 zł miesięcznie przysługuje, jeżeli łączny dochód rodziny osoby sprawującej opiekę oraz rodziny osoby wymagającej opieki w przeliczeniu na osobę nie przekracza kwoty 623,00 zł.

Specjalny zasiłek opiekuńczy nie przysługuje, jeżeli:

1. osoba sprawująca opiekę:
  - a) ma ustalone prawo do emerytury, renty, renty rodzinnej z tytułu śmierci małżonka przyznanej w przypadku zbiegu prawa do renty rodzinnej i innego świadczenia emerytalno - rentowego, renty socjalnej, zasiłku stałego, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego;
  - b) ma ustalone prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego, świadczenia pielęgnacyjnego lub zasiłku dla opiekuna, o którym mowa w ustawie z dnia 4 kwietnia 2014r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów;
  - c) legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.
2. osoba wymagająca opieki została umieszczona w rodzinie zastępczej, z wyjątkiem rodziny zastępczej spokrewnionej, w rodzinnym domu dziecka albo, w związku z koniecznością kształcenia, rewalidacji lub rehabilitacji, w placówce zapewniającej całodobową opiekę, w tym w specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym, z wyjątkiem podmiotu wykonującego działalność leczniczą korzysta w niej z całodobowej opieki przez więcej niż 5 dni w tygodniu;
3. na osobę wymagającą opieki inna osoba ma ustalone prawo do wcześniejszej emerytury;
4. członek rodziny osoby sprawującej opiekę ma ustalone prawo do dodatku do zasiłku rodzinnego, o którym mowa w art. 10, specjalnego zasiłku opiekuńczego, świadczenia pielęgnacyjnego lub zasiłku dla opiekuna, o którym mowa w ustawie z dnia 4 kwietnia 2014r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów;
5. na osobę wymagającą opieki jest ustalone prawo do dodatku do zasiłku rodzinnego, o którym mowa w art. 10, prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego, prawo do świadczenia pielęgnacyjnego lub prawo do zasiłku dla opiekuna, o którym mowa w ustawie z dnia 4 kwietnia 2014r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów;
6. na osobę wymagającą opieki inna osoba jest uprawniona za granicą do świadczenia na pokrycie wydatków związanych z opieką, chyba że przepisy o koordynacji

systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

Innym rodzajem pomocy materialnej dla rodzin z terenu Gminy Czarnia są **świadczenia rodzinne** obejmujące zasiłek rodzinny oraz dodatek do zasiłku rodzinnego, świadczenia opiekuńcze: zasiłek opiekuńczy, zasiłek pielęgnacyjny i świadczenia pielęgnacyjne oraz jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia dziecka, które mają na celu częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka. Zasiłek rodzinny przysługuje jeżeli:

- dochód w przeliczeniu na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty 574,00 zł od okresu zasiłkowego 2014/2015,
- w przypadku gdy członkiem rodziny jest dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności zasiłek rodzinny przysługuje jeżeli dochód w przeliczeniu na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty 664,00 zł.

Wyplata świadczeń rodzinnych na dzieci uczące się w szkołach ponadgimnazjalnych uzależniona jest od doręczenia zaświadczenia szkolnego lub oświadczenia potwierdzającego fakt kontynuowania nauki w roku szkolnym 2014/2015, co powoduje konieczność dopełnienia przez wnioskodawcę warunku określonego w otrzymanej decyzji. W przypadku wystąpienia zmian w liczbie członków rodziny, uzyskania dochodu lub innych zmian mających wpływ na prawo do świadczeń rodzinnych wnioskodawca jest zobowiązany do niezwłocznego powiadomienia o tym organu wypłacającego świadczenia rodzinne.

Świadczenia rodzinne wypłacane są m.in. na podstawie następujących dokumentów:

- Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (tekst jednolity Dz. U. 2013, poz. 1456 z późn. zm.);
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 3 stycznia 2013 roku w sprawie sposobu i trybu postępowania w sprawach o świadczenia rodzinne (Dziennik Ustaw z dnia 3 stycznia 2013 pozycja 3);
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 sierpnia 2012 r. w sprawie wysokości dochodu rodziny albo dochodu osoby uczącej się stanowiących podstawę ubiegania się o zasiłek rodzinny oraz wysokości świadczeń rodzinnych (Dz.U. 2012 poz. 959).

**Tabela 13. Pomoc społeczna – rzeczywista liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną
(stan na dzień 31.12.2013 r.)**

Wyszczególnienie	Liczba osób, którym przyznano świadczenia	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Świadczenia przyznane w ramach zadań własnych	439	213	887
Pomoc udzielona w ramach pracy socjalnej – ogółem	54	54	186
W tym wyłącznie w postaci pracy socjalnej	20	20	49

Źródło: Dane GOPS w Czarni

W 2013 roku świadczenia w ramach zadań własnych zostały przyznane łącznie 439 osobom, które wchodziły w skład 213 rodzin. Z powyższej liczby, 54 osobom udzielono pomocy w postaci pracy socjalnej, z czego 20 osób otrzymało pomoc wyłącznie w postaci pracy socjalnej. Szczegółowy wykaz świadczeń społecznych przyznanych w 2013 roku przez GOPS w Czarni w ramach zadań własnych Gminy przedstawia tabela 14.

**Tabela 14. Świadczenia społeczne w ramach zadań własnych Gminy Czarnia
(stan na dzień 31.12.2013 r.)**

Formy pomocy	Liczba osób którym przyznano świadczenia	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Zasiłki stałe ogółem, w tym:	15	155	70 972	15	20
- przyznany dla osoby samotnie gospodarującej	13	138	66 541	13	13
- pozostającej w rodzinie	2	17	4 431	2	7
Zasiłki okresowe ogółem	28	58	31 258	28	98
- w tym środki własne	x	x	6 258	x	x
- w tym dotacja	x	x	25 000	x	x
Przyznane z powodu bezrobocia	18	42	24 709	18	66
Przyznane z powodu niepełnosprawności	3	6	1 679	3	7
Posiłek	358	46 204	106 220	161	789
- w tym dla dzieci	358	46 204	106 220	161	789
Usługi opiekuńcze ogółem	8	3 518	51 111	8	11
Inne zasiłki celowe i w naturze ogółem	51	x	31 886	51	202
Praca socjalna	54	x	x	54	186
Skierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca	2	15	35 300	2	2

Formy pomocy	Liczba osób którym przyznano świadczenia	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Gminy w tym domu					
Razem	439	x	291 447	213	887

Źródło: Dane GOPS w Czarni

W tabeli 15 przedstawiono dane dotyczące rodzaju i skali pomocy społecznej w Gminie Czarnia udzielonej przez GOPS. Najliczniejszą grupę beneficjentów pomocy społecznej oferowanej przez GOPS w Czarni w 2013 roku stanowiły osoby dotknięte ubóstwem – 197 rodzin, które łącznie liczyły 842 osoby. Na przestrzeni lat 2008 – 2013 liczba rodzin objętych pomocą społeczną z powodu ubóstwa zwiększyła się o 2,1%.

Drugim istotnym powodem wsparcia udzielanego przez GOPS w Czarni była potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności – 69 rodzin (410 osób), trzecim - bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego – 65 rodzin, które liczyły łącznie 339 osób, zaś czwartym – długotrwała lub ciężka choroba – 56 rodzin liczących 201 osób.

Osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej mogą korzystać zarówno z pomocy finansowej, jak i rzeczowej.

Tabela 15. Liczba beneficjentów pomocy społecznej oferowanej przez GOPS w Czarni

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin						Liczba osób w tych rodzinach					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ubóstwo	193	191	202	191	190	197	879	869	915	868	839	842
Sieroctwo	-	-	1	1	2	3	-	-	2	2	5	13
Bezdomność	-	1	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-
Potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności	61	69	79	80	77	69	461	416	469	480	458	410
Bezrobocie	35	37	34	34	35	49	152	174	162	157	155	193
Niepełnosprawność	32	33	29	34	43	42	109	113	111	118	132	130
Długotrwała lub ciężka choroba	43	45	45	58	57	56	173	162	180	231	206	201
Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, w tym:	62	61	62	60	64	65	331	327	333	323	343	339

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin						Liczba osób w tych rodzinach					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2008	2009	2010	2011	2012	2013
- rodziny niepełne	12	11	11	13	13	16	41	38	40	53	62	66
- rodziny wielodzietne	42	43	44	36	33	30	263	260	263	224	207	193
Alkoholizm	23	21	24	23	22	24	109	101	115	120	111	123
Trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	-	1	1	2	2	-	-	9	10	11	11	-
Przemoc w rodzinie	-	-	5	4	5	4	-	-	33	27	28	23

Źródło: Dane GOPS w Czarni

POZOSTAŁE PODMIOTY

Na terenie Gminy Czarnia nie funkcjonują stowarzyszenia i kluby, których działania mają na celu przeciwdziałanie alkoholizmowi i narkomanii. Niestety na obszarze niniejszej jednostki samorządu terytorialnego nie działają także instytucje służby zdrowia prowadzące terapię uzależnień. W związku z powyższym osoby potrzebujące pomocy są zmuszone korzystać m. in. z usług Ośrodka Terapii Uzależnień w Ostrołęce oraz Poradni Zdrowia Psychicznego w Ostrołęce.

3.1.9. Współpraca z organizacjami pozarządowymi

Gmina Czarnia corocznie opracowuje i uchwała „Roczny Program Współpracy Gminy Czarnia z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie”.

Program określa cele, zasady i zakres przedmiotowy oraz formę współpracy Gminy z organizacjami pozarządowymi, wymienia priorytetowe zadania publiczne, które powinny być w pierwszej kolejności wsparte środkami publicznymi, wyznacza okres realizacji przewidzianych zadań, a także porusza kwestie sposobu realizacji programu, wysokości środków przeznaczonych na realizację i sposobu oceny realizacji programu.

Współpraca Gminy z organizacjami określonymi ustawą realizowana jest w oparciu o zasadę pomocniczości, suwerenności, partnerstwa, efektywności, uczciwej konkurencji i jawności. Celem głównym programu jest zaspokojenie potrzeb społecznych mieszkańców Gminy oraz wzmocnienie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego poprzez budowanie umacnianie partnerstwa pomiędzy Gminą, a organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami o których mowa w art. 3 ust.3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Do priorytetowych zadań *Programu* należy:

1. w zakresie kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego:
  - a. wspieranie organizacji imprez kulturalnych dla mieszkańców Gminy Czarnia,
2. w zakresie kultury fizycznej i sportu:
  - a. wspieranie zajęć szkoleniowych w zakresie różnych dyscyplin sportu, mających na celu przygotowanie zawodników klubów i stowarzyszeń do rywalizacji sportowej, w tym do udziału w organizowanych przez związki sportowe turniejach i zawodach,
  - b. wspieranie imprez sportowych, rekreacyjnych i turystycznych dla dzieci i młodzieży oraz mieszkańców Gminy, zarówno na terenie Gminy, jak i poza jej granicami.
3. W zakresie przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym:
  - a. prowadzenie świetlic opiekuńczo - wychowawczych i integracyjnych na terenie Gminy Czarnia.

Za szczególnie ważne uznaje się także zadania i przedsięwzięcia realizowane przy udziale środków uzyskanych lub pochodzących spoza budżetu Gminy (tj. środków samorządu wojewódzkiego, funduszy krajowych oraz zagranicznych , itp.).

3.2. Problemy społeczne występujące na terenie Gminy Czarnia

3.2.1. Rodzina

Rodzina jest społecznością powołaną do wzbudzania i rozwoju życia jednostkowego, a jednocześnie jest podstawą życia społecznego, ponieważ dostarcza społeczeństwu nowych członków i najpełniej kształtuje człowieka. Rodzina stanowi dla dziecka najlepsze naturalne środowisko, w którym otoczone jest opieką i ma możliwość zaspokajania swoich potrzeb. W prawidłowo funkcjonującej rodzinie, w systemie cenionych wartości, na pierwszy plan wysuwane jest szczęście i dobro dziecka, które daje równocześnie szczęście rodzicielskie i małżeńskie. Prawidłowemu funkcjonowaniu rodziny może zagrażać szereg czynników, wśród których istotną rolę odgrywają zjawiska patologiczne. Ich oddziaływanie czyni daną rodzinę dysfunkcyjną, czyli taką, która nie potrafi sprostać swoim obowiązkom względem dzieci i innych członków rodziny oraz pomyślnie rozwiązywać swoich problemów i sytuacji kryzysowych.

Problemy występujące w takiej rodzinie często są złożone i wymagają interdyscyplinarnych rozwiązań. Czynniki odnoszące się do właściwości osobowościowych członków rodzin, jak alkoholizm, narkomania, przemoc, niewydolność w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych stanowią główne problemy dezorganizujące życie rodzin, którym często towarzyszy problem długotrwałego bezrobocia, czy ubóstwa. Są one najczęściej przyczyną

niedostosowania społecznego dzieci. Dokonujące się zmiany, postęp, szybsze tempo życia, niosące za sobą wiele pozytywnych skutków, często pogłębiają wiele negatywnych zjawisk, takich jak: bezrobocie, uzależnienia, przestępczość, które są niejednokrotnie przyczynami rozpadu rodziny.

W przypadku dezorganizacji rodzina nie jest w stanie realizować podstawowych zadań, role wewnątrzrodzinne ulegają zaburzeniu, a zachowania poszczególnych członków rodziny stają się coraz bardziej niezgodne z normami prawnymi, moralnymi oraz oczekiwaniami społecznymi. Dlatego, jeśli w funkcjonowaniu rodziny pojawiają się dysfunkcje, instytucje i służby zobligowane do wspierania rodziny zobowiązane są do podjęcia na jej rzecz określonych działań.

Mając na uwadze dobro rodzin z terenu Gminy Czarnia, Rada Gminy Czarnia Uchwałą Nr XVIII/133/13 z dnia 27 czerwca 2013 r. przyjęła *Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2013-2015*. W programie wskazano na następujące priorytety:

- 1) Poprawa jakości życia w rodzinach zagrożonych ubóstwem i niedostosowaniem społecznym oraz rodzinom z innymi problemami. Zapewnienie równego i sprawiedliwego dostępu do socjalnej, oświatowej i kulturalnej infrastruktury Gminy, uzupełnianie braków zdrowotnych.
- 2) Ochrona dzieci i młodzieży przed zaniedbaniem, przemocą, uzależnieniami, porzuceniem, wykojeniem oraz przestępczością.
- 3) Wzmacnianie i wyszukiwanie odpowiednich zasobów tkwiących w rodzinach i dzieciach.
- 4) Pomoc w rozwiązywaniu życiowych problemów, wspieranie rodziców w realizacji funkcji opiekuńczo - wychowawczych, pomaganie osobom samotnie wychowującym dzieci.
- 5) Promocja rozwiązań systemowych pracy z rodziną dziećmi i młodzieżą, opartych na elastyczności, kompleksowości, ciągłości i różnorodności form działania.
- 6) Integracja podmiotów stanowiących bezpośrednie otoczenie wychowawcze dziecka i rodziny.
- 7) Likwidacja czynników dezorganizujących środowisko wychowawcze dzieci i młodzieży.
- 8) Wspieranie środowiska społecznego sprzyjającego wyzwalaniu potrzeb intelektualnych, twórczych, organizacyjnych i społecznych dzieci, młodzieży, osób niepełnosprawnych i starszych oraz samotnych.

Powyższe zadania priorytetowe zostaną zrealizowane poprzez pracę z rodziną, dziećmi i młodzieżą, osobami starszymi i samotnymi, a także edukację społeczną. Działania podjęte

w ramach *Programu* przyczynią się do ograniczenia ilości rodzin dotkniętych marginalizacją społeczną.

Organizując różnorodne formy wsparcia na rzecz rodziny problemowej, należy doceniać i konsekwentnie realizować zasadę podstawowej roli opiekuńczej i wychowawczej rodziny w rozwoju dziecka. Zamiast zastępować i wyręczać rodzinę w wypełnianiu jej roli, należy ją przede wszystkim wspierać i wspomagać, aby przywrócić jej prawidłowe funkcjonowanie.

Stosowane rozwiązania powinny opierać się na współpracy różnych podmiotów wsparcia społecznego po to, by udzielona pomoc była kompleksowa i dawała jak największe prawdopodobieństwo rozwiązania problemów rodzin dysfunkcyjnych. W tych działaniach należy uwzględnić nie tylko wsparcie finansowe, ale również pomoc psychologów, asystentów rodziny, pedagogów szkolnych, pracowników przychodni medycznych czy policji, którzy pomogą walczyć z trudnościami i rozwijać umiejętności opiekuńczo-wychowawcze rodzin. Ważna jest również integracja rodzin, zapewnienie im możliwości wspólnego spędzania czasu i budowania więzi rodzinnych.

3.2.2. Bezrobocie

Mieszkańcy Gminy Czarnia znajdują zatrudnienie w podmiotach gospodarczych zlokalizowanych na terenie Gminy Czarnia, w pobliskich miejscowościach oraz miastach (Myszyniec, Ostrołęka, Szczytno). Oferowana na rynku pracy liczba miejsc jest niewystarczająca w stosunku do liczby osób potrzebujących pracy.

Na terenie Gminy występuje znaczne bezrobocie strukturalne. Kierunki kształcenia w placówkach ponadgimnazjalnych są nieadekwatne do aktualnych potrzeb rynku pracy – brak przygotowania osób w zawodach technicznych, co powoduje w kolejnych latach trudności w znalezieniu pracy. Duże znaczenie ma również niechęć części osób bezrobotnych do podjęcia pracy oraz niedopasowanie wykształcenia części osób do potrzeb rynku pracy, np. duża liczba osób z wykształceniem wyższym humanistycznym (pedagogika, filozofia, historia) przy znikomym zapotrzebowaniu rynku.

Zgodnie z danymi GUS, w latach 2008-2013 na terenie Gminy Czarnia wzrosła liczba osób bezrobotnych. W 2013 roku w Gminie Czarnia zarejestrowanych było 170 osób bezrobotnych, co w porównaniu do roku bazowego daje ponad dwukrotny wzrost (102,4%). Wśród osób pozostających bez pracy w 2013 roku przeważali mężczyźni, ich udział oscylował na poziomie blisko 53%. Tak duży wzrost liczby osób bezrobotnych wynika z trwającego od 2008 roku kryzysu gospodarczego i ze zmniejszającej się liczby podmiotów gospodarczych, a co za tym idzie malejącej liczby miejsc pracy. Ważnym czynnikiem jest

również ujawnienie osób bezrobotnych, które do tej pory nie były zarejestrowane w urzędzie pracy.

Udział osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wyniósł w 2013 roku dla kobiet 10,8%, a dla mężczyzn 9,8%.

Tabela 16. Struktura bezrobocia na terenie Gminy Czarnia w latach 2008-2013

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Bezrobotni zarejestrowani wg płci						
ogółem	84	104	125	123	143	170
mężczyźni	39	57	63	60	66	90
kobiety	45	47	62	63	77	80
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci						
ogółem	5,8	7,1	7,7	7,6	8,7	10,2
mężczyźni	4,8	6,8	6,9	6,6	7,2	9,8
kobiety	7,1	7,5	8,7	8,8	10,6	10,8

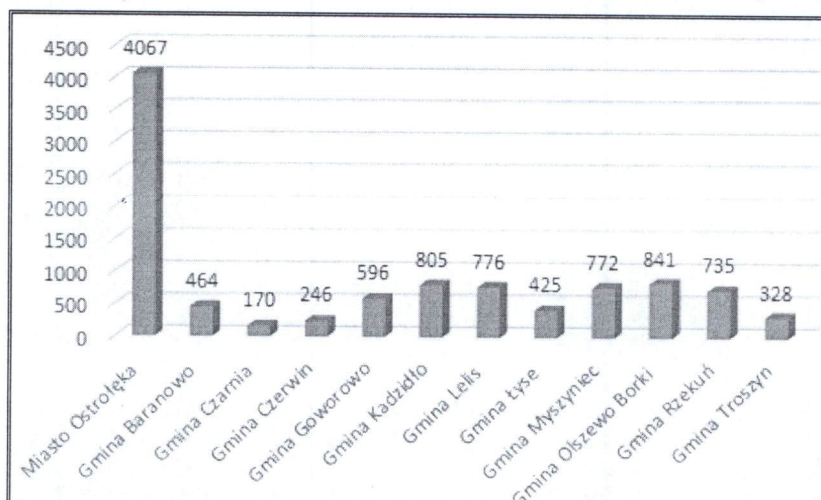
Źródło: Dane GUS

Tabela 17. Bezrobocie na terenie powiatu ostrołęckiego

	Zarejestrowani bezrobotni				% zasiłkobiorców w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych	% zasiłkobiorców w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych z danej gminy	% zarejestrowanych bezrobotnych w danej gminie w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych
	Ogółem		z prawem do zasiłku				
	ogółem	Kobiety	ogółem	kobiety			
<i>Powiat m. Ostrołęka:</i>							
Miasto Ostrołęka	4067	2126	507	226	4,96%	12,47%	39,78%
<i>Powiat ostrołęcki:</i>							
Gmina Baranowo	464	215	32	11	0,31%	6,90%	4,54%
Gmina Czarnia	170	80	11	3	0,11%	6,47%	1,66%
Gmina Czerwin	246	125	19	9	0,19%	7,72%	2,41%
Gmina Goworowo	596	276	42	13	0,41%	7,05%	5,83%
Gmina Kadzidło	805	403	67	27	0,66%	8,32%	7,87%
Gmina Lelis	776	410	55	19	0,54%	7,09%	7,59%
Gmina Łyse	425	228	32	14	0,31%	7,53%	4,16%
Gmina Myszyniec	772	386	81	41	0,79%	10,49%	7,55%
w tym: miasto Myszyniec	279	136	36	19	0,35%	12,90%	2,73%
Gmina Olszewo Borki	841	405	79	35	0,77%	9,39%	8,22%
Gmina Rzekuń	735	387	74	37	0,72%	10,07%	7,19%
Gmina Troszyn	328	170	23	6	0,22%	7,01%	3,21%
Ogółem powiat ostrołęcki	6158	3085	515	215	5,04%	8,36%	60,22%
Ogółem PUP	10225	5211	1022	441	10,00%	10,00%	100,00%

Źródło: Informacja za rok 2013, <http://pup-ostroleka.samorzady.pl/kat/id/275>

Wykres 5. Struktura bezrobocie wśród gmin powiatu ostrołęckiego

Źródło: Opracowanie własne

Bezrobotni zamieszkujący Gminę Czarnia stanowili 1,7% ogółu bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Ostrołęce. W związku z powyższym, Gmina Czarnia plasuje się na pierwszym miejscu pod względem najmniejszej liczby osób bezrobotnych, wśród gmin powiatu ostrołęckiego. Niniejszą zależność obrazuje wykres 5.

Analizując strukturę bezrobocia, należy zauważyć, że w 2013 roku:

- liczba osób bezrobotnych w Gminie Czarnia wzrosła ponad dwukrotnie,
- mniejszość, czyli 47,1% osób bezrobotnych na terenie Gminy Czarnia stanowiły kobiety,
- bezrobotni z prawem do zasiłku stanowili 6,5% ogółu bezrobotnych na terenie Gminy, z czego tylko 3 kobiety miały prawo do zasiłku,

Osoby bezrobotne są istotną pod względem liczebności grupą beneficjentów pomocy społecznej w Czarni. W ramach działań wspomagających osoby bezrobotne, GOPS organizuje projekty ze środków unijnych, współpracuje z PUP i organizacjami społecznymi o zbieżnym profilu działania.

3.2.3. Niepełnosprawność

Niepełnosprawność jest jednym z ważniejszych problemów współczesnego świata, który wiąże się z obniżeniem sprawności funkcji fizycznych, psychicznych bądź umysłowych. Z niepełnosprawnością fizyczną często wiąże się tzw. niepełnosprawność społeczna, czyli niezdolność do prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie. Do tej grupy zaliczamy alkoholików, narkomanów i byłych więźniów.

Osoby niepełnosprawne spotykają się na co dzień z wieloma barierami, takimi jak bezrobocie, bariery architektoniczne i komunikacyjne, utrudniony dostęp do leczenia i rehabilitacji oraz izolacją społeczną.

Na terenie Gminy Czarnia istnieją budynki użyteczności publicznej dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych, jednak nadal potrzebne są działania i inwestycje mające na celu zniesienie barier architektonicznych.

Zgodnie z danymi GOPS w Czarni, niepełnosprawni tworzą dużą pod względem liczebności grupę beneficjentów pomocy społecznej. W latach 2008 – 2013 liczba rodzin objętych pomocą GOPS z powodu niepełnosprawności wzrosła o 31,3% i w 2013 roku wyniosła 42 (liczba osób w rodzinach – 130).

Tabela 18. Liczba osób objętych pomocą GOPS w Czarni z powodu niepełnosprawności

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba rodzin	32	33	29	34	43	42
Liczba osób w tych rodzinach	109	113	111	118	132	130

Źródło: Dane GOPS w Czarni

3.2.4. Uzależnienia

ALKOHOLIZM

Alkoholizm jest zaburzeniem polegającym na utracie kontroli nad ilością spożywanego alkoholu. Nadużywanie alkoholu jest ważnym problemem społecznym, który często prowadzi do wzrostu przestępczości i przemocy w rodzinie, ale także do innych zakłóceń życia rodzinnego. Efektem tego uzależnienia może być także izolacja społeczna, problemy finansowe i problemy z prawem. Problem ten dotyka coraz większą grupę ludzi, również młodzież i dzieci w wieku szkolnym. Przeciwdziałanie temu zjawisku musi opierać się na długofalowych i wielokierunkowych działaniach.

Na terenie Gminy Czarnia realizatorami działań z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych są następujące jednostki:

- **Gminna Komisja ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych**, która inicjuje działania związane z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, a także z integracją społeczną osób uzależnionych od alkoholu.

Jednocześnie Komisja pełni funkcje doradczo-konsultacyjne w zakresie realizacji „Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych”, prowadzi kontrolę przestrzegania warunków korzystania z zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych, podejmuje czynności w zakresie obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu oraz kieruje na badania przez biegłego psychologa i psychiatrę w celu wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu i wskazania zakładu leczniczego.

- **Zespół Interdyscyplinarny.**
- **Samorząd Gminy Czarnia** - w oparciu o „*Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych*”, Samorząd Czarni realizuje działania, które zmierzają do zmniejszania się skali zjawisk patologicznych, jakimi jest nadużywanie alkoholu. Program obejmuje działania o charakterze profilaktycznym, informacyjnym, edukacyjnym oraz terapeutycznym i interwencyjnym, służące rozwiązywaniu problemów alkoholowych, w szczególności skierowane do dzieci i młodzieży.
- **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarni** - pracownicy GOPS podczas pobytu w terenie, zwracają szczególną uwagę na problem przemocy w rodzinie, a szczególnie w rodzinach borykających się z problemami alkoholowymi.
- **Komisariat Policji w Myszyńcu** - realizuje programy kontrolno-prewencyjne w zakresie bezpieczeństwa na drogach, bezpiecznego wypoczynku dzieci i młodzieży.

Dodatkowo działania w ramach przeciwdziałania uzależnieniu alkoholowemu podejmują instytucje kultury i organizacje pozarządowe, szkoły i placówki oświatowe oraz parafie.

Zgodnie z danymi GOPS w Czarni zawartymi w tabeli 19:

- w 2013 roku udzielono 3 porad prawnych oraz 3 porad psychologicznych,
- w latach 2008 – 2013 o 5 osób zwiększyła się liczba osób, które zgłoszono na Komisję,
- w analizowanym okresie, o 1 osobę zwiększyła się liczba osób które zgłosiły się na wezwanie Komisji,
- w porównaniu do roku 2008, w 2013 roku zmniejszyła się liczba dzieci, które korzystały z różnych form wypoczynku.

Tabela 19. Uzależnienia alkoholowe na terenie Gminy Czarnia

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba udzielonych porad prawnych	-	-	3	2	4	3
Liczba udzielonych porad psychologicznych	-	-	3	2	4	3
Liczba osób zgłoszonych na Komisję	10	5	4	7	9	15
Liczba osób, które zgłosiły się na wezwanie Komisji	8	4	4	6	6	9
Liczba osób, które podjęły leczenie dobrowolnie	-	-	-	1	-	1
Liczba osób skierowanych na przymusowe leczenie	1	1	-	-	-	-
Liczba osób korzystających z różnych form terapii	-	1	-	3	2	-
Liczba dzieci korzystających z programów profilaktycznych w szkołach	-	-	-	59	67	58
Liczba dzieci korzystających z różnych form wypoczynku letniego i zimowego	15	-	10	4	4	8

Źródło: Dane GOPS w Czarnia

NARKOMANIA

Terminem narkomania określa się stan uzależnienia od środków odurzających. Pojęcie to obejmuje nie tylko nałogowe używanie narkotyków, ale także stosowanie wszelkich środków wywołujących euforię odurzającą. Nawykowe odurzanie się narkotykami staje się zjawiskiem masowym i groźnym dla zdrowia i życia (nadużywanie silnych środków narkotycznych prowadzi do śmierci, samobójstw na skutek przyjmowania różnych substancji) i dla mienia społeczeństwa (rozboje, rabunki, kradzieże popełnione w celu zdobycia pieniędzy na zaspokojenie głodu narkotycznego).

Realizatorami działań z zakresu przeciwdziałania narkomanii na terenie Gminy Czarnia są następujące jednostki:

- **Komenda Miejska Policji w Ostrołęce**, która prowadzi postępowania dotyczące m.in. narkotyków.
- **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej** obejmuje pomocą socjalną rodziny, mające m.in. problemy z narkotykami.
- **Inne instytucje i organizacje pozarządowe**, realizujące zadania z zakresu udzielania pomocy i działań prewencyjnych, m.in. z zakresu przeciwdziałania narkomanii.
- **Szkoły i placówki oświatowo - wychowawcze** - w oparciu o środki z budżetu Gminy, w szkołach podstawowych i w gimnazjach, realizowane są programy profilaktyczno-wychowawcze z zakresu przeciwdziałania narkomanii.

Każda szkoła realizuje ponadto szkolny program profilaktyczno-wychowawczy, zawierający m.in. działania informacyjno-edukacyjne z zakresu profilaktyki uzależnień. Organizowane są imprezy, łączące występy artystyczne i koncerty z działaniami edukacyjno-informacyjnymi o tematyce profilaktyki uzależnień od środków psychoaktywnych.

W działaniach profilaktycznych uczestniczą także m.in. organizacje pozarządowe. Na terenie Gminy Czarnia obowiązuje *Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii na 2014*, który został przyjęty przez Radę Gminy Czarnia Uchwałą nr XXI/156/13 z dnia 27 grudnia 2013 roku w sprawie uchwalenia gminnego programu przeciwdziałania narkomanii na 2014 rok. *Program* określa zadania Gminy Czarnia w zakresie przeciwdziałania narkomanii. W tym celu założono :

- zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i osób zagrożonych uzależnieniem;
- udzielanie rodzinom, w których występują problemy narkomanii pomocy psychospołecznej i prawnej;
- prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej oraz szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów narkomanii, w szczególności dla dzieci

i młodzieży, w tym prowadzenie zajęć sportowo - rekreacyjnych dla uczniów, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo - wychowawczych i socjoterapeutycznych

- wspomaganie działalności instytucji, organizacji pozarządowych i osób fizycznych służących rozwiązywaniu problemów narkomanii:
- pomoc społeczną osobom uzależnionym i rodzicom osób uzależnionych dotkniętym ubóstwem i wykluczeniem społecznym i integrowanie ze środowiskiem lokalnym tych osób z wykorzystaniem pracy socjalnej i kontraktu socjalnego.

Powyższe planowane działania mają doprowadzić do zrealizowania podstawowych celów programu jakimi są prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie uzależnień, zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej oraz ochrona przed przemocą w rodzinie. Ponadto powyższe czynności przyczynią się do ukształtowania nowego stylu życia, ograniczenia spożycia alkoholu oraz zmniejszenia negatywnych zjawisk związanych z nadużywaniem alkoholu w tym także przemocy w rodzinie.

Zgodnie z danymi przekazanymi przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w latach 2008 – 2013, Ośrodek nie obejmował pomocą społeczną osób uzależnionych od narkotyków. W związku z tym należy wnioskować, że na terenie Gminy problem narkomanii ma znaczenie marginalne, jednak w razie potrzeby GOPS pomaga w znalezieniu odpowiedniego ośrodka, gdzie osoba uzależniona będzie mogła poddać się leczeniu.

INNE UZALEŻNIENIA

Wśród uzależnień możemy wyróżnić także:

- **uzależnienie od dopalaczy**, które młodzież może zakupić przez Internet. Dopalacze mają działanie psychoaktywne, wywołują w organizmie określone stany – odurzenia, pobudzenia, euforii, halucynacje. Negatywne skutki stosowania dopalaczy obejmują: bóle głowy, bóle w klatce piersiowej, zaburzenia rytmu serca, bezsenność, problemy z koncentracją, stany lękowe, zawał serca, udar mózgu, stany agresji, które mogą zakończyć się próbą samobójstwa lub zabójstwa, śpiączką, niewydolnością nerek, wątroby.
- **uzależnienie od komputera i gier komputerowych**, które najczęściej dotyczy dzieci i młodzieży, powoduje, że osoby uzależnione często nie potrafią odróżnić rzeczywistości od fikcji. Do negatywnych skutków zaliczamy również: stopniowy zanik więzi rodzinnych, utrudniony rozwój intelektualny, osłabioną siłę woli, osobowość i wrażliwość moralną oraz zaniedbywanie obowiązków szkolnych i domowych.

- **uzależnienie od hazardu**, polega na częstym, powtarzającym się uprawianiu hazardu, który zaczyna kontrolować życie chorego i prowadzi do zaniedbania jego społecznych, zawodowych i rodzinnych zobowiązań. W miarę postępowania choroby zwiększa się izolacja społeczna. Pojawia się poczucie winy i wstydu, a chory zaczyna ukrywać swoje uzależnienie. Gracz czuje konieczność natychmiastowego zaspokajania własnych potrzeb, co może prowadzić do aktów przemocy i przestępstw dokonywanych w celu zdobycia środków do gry.

Aktualnie system pomocy osobom uzależnionym na terenie Gminy Czarnia oparty jest głównie na działaniach GOPS i szkół funkcjonujących na terenie Gminy.

3.2.5. Ubóstwo

Ubóstwo definiuje się na podstawie tzw. kryterium dochodowego. Ośrodek Pomocy Społecznej jest zobowiązany do pomocy osobom i rodzinom, których miesięczny dochód nie przekracza kwoty określonej w ustawie o pomocy społecznej na podstawie kryterium dochodowego. Wśród powodów ubóstwa wyróżniamy między innymi bezrobocie, uzależnienia i niechęć do podejmowania stałej pracy.

Ośrodek Pomocy Społecznej zobowiązany jest udzielić wsparcia osobom żyjącym na poziomie minimum socjalnego.

Na przestrzeni lat 2008 – 2013 liczba rodzin objętych pomocą społeczną na terenie Gminy Czarnia, które spełniały kryterium do uzyskania pomocy z powodu ubóstwa zachowywała trend rosnący. W 2013 roku, w porównaniu do roku 2008, liczba rodzin objętych pomocą zwiększyła się o 4 rodziny, czyli o 2,1%, natomiast liczba osób w tych rodzinach zmniejszyła się o ponad 4%. Należy zaznaczyć, że osoby dotknięte ubóstwem były najliczniejszą grupą beneficjentów pomocy GOPS w każdym z analizowanych lat.

Tabela 20. Liczba osób objętych pomocą GOPS w Czarni, które spełniły kryterium do uzyskania pomocy

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba rodzin	193	191	202	191	190	197
Liczba osób w tych rodzinach	879	869	915	868	839	842

Źródło: Dane GOPS w Czarni

3.2.6. Bezdomność

Za osobę bezdomną uważa się osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowaną na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych, a także osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym i zameldowaną na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania.

W latach poddanych analizie tylko w 2009 roku, GOPS w Czarni udzielił pomocy osobom bezdomnym. Była to 1 rodzina, która liczyła 6 osób.

Tabela 21. Liczba osób objętych pomocą GOPS w Czarni z powodu bezdomności

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba rodzin	-	1	-	-	-	-
Liczba osób w tych rodzinach	-	6	-	-	-	-

Źródło: Dane GOPS w Czarni

3.2.7. Przemoc w rodzinie

Przemocą w rodzinie można najogólniej określić zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie skierowane przeciw członkowi rodziny, które narusza prawa i dobra osobiste powodując cierpienie i szkody. Do najczęstszych przyczyn przemocy należą: alkoholizm, konflikty rodzinne, destrukcja podstawowych funkcji rodziny, rozwody, upadek dobrych obyczajów w rodzinach. Ofiarami przemocy są zazwyczaj kobiety, dzieci, osoby starsze, rzadziej mężczyźni. Wśród rodzajów przemocy, oprócz przemocy fizycznej, mamy do czynienia z przemocą psychiczną.

Przemoc w rodzinie jest zjawiskiem występującym dużo częściej, niż mówią o tym oficjalne statystyki. Działania Zespołu Interdyscyplinarnego związane z tym zjawiskiem są nastawione na zwiększenie pomocy ofiarom przemocy. Wpływ na wykrywalność będzie miała między innymi większa świadomość mieszkańców Gminy co do możliwości i sposobów reagowania na przemoc oraz większa wiedza na temat zjawiska, która wpłynie na zmianę stereotypów, ukształtowanie wrażliwości społecznej oraz umiejętność rozpoznawania sytuacji przemocy w rodzinie. Nie bez znaczenia jest dostępność i oferta usług specjalistycznych dla ofiar i sprawców przemocy w rodzinie.

Przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie na terenie Gminy Czarnia zajmują się:

1. Policja oraz szkoły i placówki oświatowo - wychowawcze;
2. Zespół Interdyscyplinarny;

Zespół Interdyscyplinarny został powołany przez Wójta Czarni Zarządzeniem Nr 24/2011 z dnia 8 listopada 2011 roku w sprawie: powołania zespołu interdyscyplinarnego. Zespół jest grupą specjalistów podejmująca działania mające na celu udzielenia pomocy osobom lub całym rodzinom znajdującym się w kryzysie i dotkniętym problemem bezradności w sprawach opiekuńczo wychowawczych, przemocy domowej, demoralizacji nieletnich oraz zaniedbania obowiązków rodzicielskich.

3.2.8. Osoby starsze

Starość i starzenie się – to pojęcia, które nie zostały jeszcze jednoznacznie zdefiniowane, zarówno przez nauki biologiczne jak i społeczne. Pierwsze z tych pojęć traktowane jest jako zjawisko, faza życiowa, drugie natomiast jest procesem.

Za podstawowe cechy starości uważa się: znaczny spadek zdolności adaptacyjnych człowieka w wymiarze biologicznym, psychospołecznym, postępujące ograniczenie ruchowe i samodzielności życiowej, stopniowe nasilenie się zależności od otoczenia.

Najważniejszymi problemami osób starszych są: samotność, choroba, inwalidztwo, życie w ubóstwie i poczucie nieprzydatności. Wszechobecny „kult młodości” prowadzi do marginalizacji osób starszych jako zbiorowości i stopniowego eliminowania ich z aktywnego życia zawodowego i społecznego.

Według danych epidemiologicznych (dane te przedstawiają m. in. występowanie i rozmieszczenia stanów lub zdarzeń związanych ze zdrowiem w określonych populacjach oraz wskazują jak poszczególne czynniki wpływają na stan zdrowia), ok. 95% Polaków starzeje się w sposób niefizjologiczny, wraz z wiekiem pojawia się niedośćność, niedowidzenie, głuchota, otępienie, niesprawność ruchowa.

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) za początek starości uznaje 60 rok życia. Wyróżnia trzy zasadnicze etapy starości:

- 60 – 75 r. ż. – wiek podeszły (tzw. wczesna starość);
- 75 – 90 r. ż. – wiek starchy (tzw. późna starość);
- 90 r. ż. i powyżej – wiek sędziwy (tzw. długowieczność).

Z danych GUS wynika, że w 2013 roku na terenie Gminy Czarnia mieszkały 454 osoby starsze, z czego większość – blisko 62,8% stanowiły kobiety.

Tabela 22. Osoby starsze na terenie Gminy Czarnia w 2013 r.

Grupa wiekowa	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
60-64 lata	105	51	54
65-69 lat	73	33	40
70-74 lata	70	25	45
75-79 lat	89	32	57
80-84 lata	64	16	48
Powyżej 85	53	12	41
Razem	454	169	285

Źródło: Dane GUS

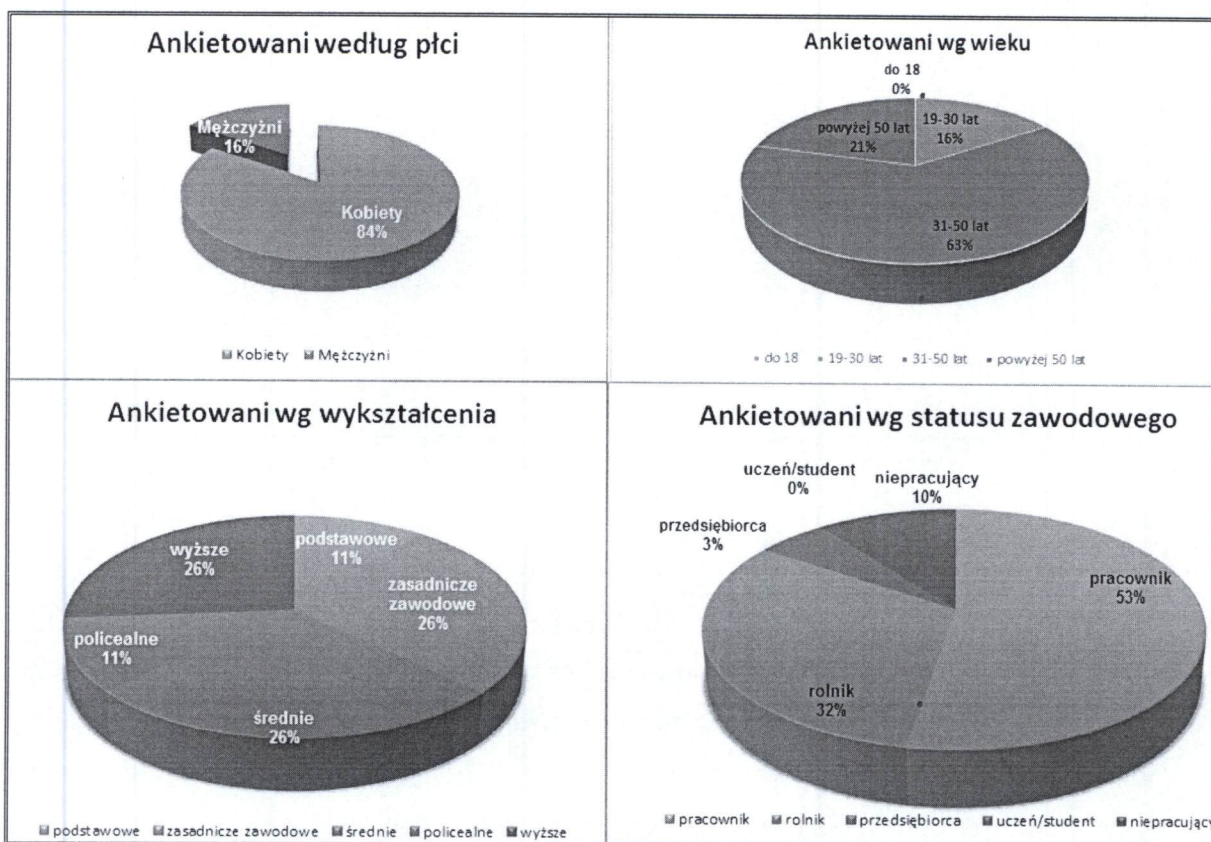
Zmiany społeczne, które zaszły w ostatnich latach: osłabienie więzi rodzinnych i brak zainteresowania rodziny losami osób starszych oraz osłabienie więzi sąsiedzkich – większość ludzi nie zna swoich sąsiadów lub nie utrzymuje z nimi bliższych kontaktów, prowadzą do wykluczenia i wzrostu zjawiska osamotnienia osób starszych. Seniorzy w Gminie Czarnia mogą korzystać z zajęć integracyjnych i aktywizacyjnych jednak mimo to część z nich boryka się z problemem samotności.

3.3. Wyniki badania ankietowego

W grudniu 2014 r. przeprowadzono ankietę wśród mieszkańców Gminy Czarnia w celu zdiagnozowania problemów społecznych Gminy.

Ankieta składała się z 20 pytań zamkniętych dotyczących strefy społecznej, w których poproszono ankietowanych o wyrażenie opinii na temat sytuacji społecznej mieszkańców Gminy. Pytania dotyczyły następujących obszarów: ubóstwa, niepełnosprawności, dostępu do służby zdrowia, osób starszych, uzależnień oraz przemocy domowej.

Udział w ankiecie wzięło 19 osób. Charakterystykę osób ankietowanych przedstawiono poniżej, natomiast wyniki ankiety dotyczące pytań otwartych i zamkniętych stanowią **Załącznik 1** do niniejszej Strategii.

3.4. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest jedną z najprostszych i najczęściej stosowanych technik analitycznych. Skrót SWOT pochodzi od czterech angielskich słów: **S**trengths (silne strony), **W**eaknesses (słabe strony), **O**pportunities (szanse), **T**hreats (zagrożenia).

Powyższe pojęcia należy rozumieć następująco:

- **SZANSE** - to zewnętrzne zjawiska i tendencje występujące w otoczeniu, które odpowiednio wykorzystane będą impulsem rozwoju oraz osłabią występujące negatywne zjawiska.
- **ZAGROŻENIA** - to wszystkie zewnętrzne zjawiska postrzegane jako bariery dla rozwoju gminy, utrudnienia, dodatkowe koszty działania. Istnienie zagrożeń musi być brane pod uwagę przy planowaniu podejmowanych działań.
- **MOCNE STRONY** - to walory wynikające z uwarunkowań wewnętrznych gminy, które w pozytywny sposób wyróżniają ją spośród innych. Mocne strony mogą być zarówno obiektywnie dane przez naturę (np. liczba osób w wieku produkcyjnym) jak i być zasługą lokalnej społeczności (np. wysoki poziom mobilności i przedsiębiorczości).
- **SŁABE STRONY** - to konsekwencja ograniczeń zasobów i niedostatecznego ukształtowania uwarunkowań wewnętrznych. Mogą one dotyczyć całej gminy, jak i jej części. Mogą dotyczyć wszystkich aspektów funkcjonowania gminy, bądź jej poszczególnych elementów.

Właściwe zdiagnozowanie poszczególnych czynników pozwoli na osiągnięcie celów, którym służy analiza SWOT. Celem tym jest:

- unikanie zagrożeń,
- wykorzystywanie szans,
- wzmacnianie słabych stron,
- opieranie się na mocnych stronach.

Poniżej przedstawiono dwie tabele analizy SWOT. W jednej prezentowane są mocne i słabe strony gminy, w drugiej zaś szanse i zagrożenia. Z uwagi na materię opracowywanego dokumentu z zakresu polityki społecznej zagadnienia ujęte w tabelach ograniczono do sfer mających wpływ na politykę społeczną.

Tabela 23. Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • zapewniony dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej i stomatologicznej; • najmniejszy udział bezrobotnych wśród gmin powiatu ostrołęckiego, • placówki oświatowe na poziomie podstawowym i gimnazjalnym działających na terenie Gminy; • funkcjonowanie Specjalnego Ośrodka Szkolna – Wychowawczego, który oferuje kształcenie dzieci z niepełnosprawnością intelektualną, • działalność Biblioteki Publicznej w Czarni, świetlic wiejskich i remiz OSP, które wpływają na integrację i organizację czasu wolnego mieszkańców Gminy; • powstające boisko wielofunkcyjne w Czarni, pływalnia, boiska przyszkolne oraz place zabaw, które umożliwiają aktywne spędzanie wolnego czasu mieszkańcom Gminy oraz uprawianie różnego rodzaju sportów; • ciekawa oferta spędzania wolnego czasu organizowana przez Gminę i organizacje pozarządowe; • kompetentne i sprawne działanie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czarni; • działalność stowarzyszeń i organizacji pozarządowych na terenie Gminy na rzecz lokalnej społeczności. • zniesienie barier architektonicznych w budynkach świadczących podstawowe usługi i dostarczających podstawowe dobra. 	<ul style="list-style-type: none"> • stagnacja przedsiębiorczości wyrażona spadkiem liczby podmiotów gospodarczych; • ponad dwukrotny wzrost liczby osób bezrobotnych; • niedostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy; • duży odsetek bezrobotnych wśród beneficjentów GOPS; • niewystarczająca opieka przedszkolna, która uniemożliwia młodym matkom powrót na rynek pracy; • niedostateczny system wsparcia dla dzieci i młodzieży uzależnionych od dopalaczy i narkotyków; • rosnąca liczba osób dotkniętych ubóstwem; • duży udział osób dotkniętych problemem niepełnosprawności i długotrwale lub ciężko chorych wśród beneficjentów GOPS; • brak dostępu do leczenia szpitalnego na terenie Gminy; • brak działalności tj. domów pomocy społecznej i świetlic środowiskowych; • duży udział osób dotkniętych alkoholizmem wśród beneficjentów GOPS; • występowanie zjawiska osamotnienia wśród osób starszych.

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • wyhamowanie negatywnych trendów dotyczących migracji oraz wzrost liczby urodzeń spowodowanych prorodzinną polityką państwa; • dotacje z Unii Europejskiej przyznawane w ramach funduszy pomocowych; • utrzymanie się pozytywnych trendów dotyczących podnoszenia poziomu wykształcenia wśród mieszkańców; • efekty realizowanych w skali krajowej, wojewódzkiej i powiatowej programów w zakresie polityki społecznej, koordynacja tych działań. 	<ul style="list-style-type: none"> • spadek przyrostu naturalnego w ostatnich latach; • ujemne saldo migracji; • starzenie się społeczeństwa; • konkurencja pomiędzy gminami w zabieganiu o środki pomocowe oraz lokalizacje inwestycji; • rozwarstwianie się społeczeństwa, podział na biednych i bogatych; • bierność i pasywność osób objętych pomocą społeczną, nasilanie się postaw roszczeniowych.

Źródło: Opracowanie własne

Jak wynika z tabeli analizy SWOT, wiele zagrożeń dla rozwoju Gminy Czarnia dotyczy szeroko rozumianej polityki społecznej. Zjawiska takie jak bezrobocie i ubóstwo z jednej strony są wynikiem określonych procesów społeczno - gospodarczych, z drugiej zaś same potrafią generować nowe problemy w postaci uzależnień czy przemocy w rodzinie. Ich rozwiązanie wymaga kompleksowego podejścia do zastanej rzeczywistości, ze szczególnym uwzględnieniem osób, które zagrożone są wykluczeniem społecznym. Jak pokazują dotychczasowe doświadczenia łatwo stać się beneficjentem systemu pomocy społecznej, o wiele trudniej jednak powrócić na drogę samodzielności i odpowiedzialności za byt własny i losy rodziny. Dlatego też w proponowanych działaniach położono duży nacisk na profilaktykę, działania edukacyjne i terapeutyczne.

4. Prognoza zmian w zakresie objętym strategią

Prognoza zawiera informacje o potrzebach, problemach i zasobach danej społeczności lokalnej, które:

- wynikają z analizy danych opisujących stan społeczności lokalnej w ostatnich latach (z diagnozy sytuacji społecznej),
- uwzględniają tendencje rozwojowe właściwe dla danego kraju, regionu oraz owej społeczności,
- dotyczą okresu, w jakim będzie realizowana Strategia, czyli lat 2015-2020.

4.1. Prognoza demograficzna¹

PROGNOZA PRZYROSTU NATURALNEGO

Na podstawie *Prognozy dla powiatu ostrołęckiego na lata 2011-2035* opracowanej przez GUS prognozuje się, że w latach 2015-2020 liczba urodzeń żywych przyjmie trend malejący, a liczba zgonów – pozostanie na tym samym poziomie. Tym samym, przyrost naturalny na terenie Gminy Czarnia będzie ujemny i malejący.

Tabela 24. Prognoza przyrostu naturalnego w Gminie Czarnia do 2020 roku

Lata	urodzenia	zgony	przyrost naturalny
2014	24	36	-12
2015	24	36	-13
2016	24	36	-13
2017	23	36	-13
2018	23	36	-13
2019	22	36	-14
2020	22	36	-14

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognozy dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2011 – 2035 opracowanej przez GUS

PROGNOZA SALDA MIGRACJI

Zgodnie z prognozą do 2020 roku, saldo migracji na pobyt stały w Gminie Czarnia przyjmie trend rosnący. Jednak prognozuje się, że do 2020 roku saldo migracji będzie przyjmować wartości ujemne.

¹ Prognoza demograficzna została opracowana w oparciu o *Prognozę dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2011-2035* opracowaną przez GUS.

Tabela 25. Prognoza salda migracji w Gminie Czarnia do 2020 roku

Lata	napływ	odpływ	saldo migracji
2014	14	41	-27
2015	13	40	-27
2016	13	40	-27
2017	12	38	-26
2018	12	36	-25
2019	11	35	-24
2020	11	34	-23

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognozy dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2011 – 2035 opracowanej przez GUS

PROGNOZA LUDNOŚCI

Na podstawie prognozy salda migracji i przyrostu naturalnego przyjęto prognozę liczby mieszkańców Gminy Czarnia w latach 2015- 2020. Prognozuje się systematyczny spadek liczby mieszkańców Gminy w kolejnych latach.

Tabela 26. Prognoza liczby ludności Gminy Czarnia

Lata	saldo migracji	przyrost naturalny	liczba mieszkańców Gmina Czarnia
2014	-27	-12	2 640
2015	-27	-13	2 600
2016	-27	-13	2 561
2017	-26	-13	2 522
2018	-25	-13	2 484
2019	-24	-14	2 446
2020	-23	-14	2 409

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognozy dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2011 – 2035 opracowanej przez GUS

PROGNOZA WIEKOWA MIESZKAŃCÓW

Struktura ludności według wieku będzie ulegać dynamicznym zmianom, praktycznie w całym prognozowanym okresie. Zmiany te są przede wszystkim konsekwencją demograficznego „falowania”, tj. pojawiania się na przemian wyżów i niżów demograficznych, których efekty nakładają się na siebie z różną siłą w różnych okresach, powodując bardziej widoczne zmiany w procesach dzietności i umieralności, natomiast w mniejszym stopniu oddziałują na

tę strukturę zmiany w rozmiarach migracji zagranicznych definitywnych, czyli migracji na pobyt stały, a szczególnie emigracji.

Tabela 27. Prognoza struktury wiekowej mieszkańców Gminy Czarnia do 2020 roku

Prognoza ludności wg wieku							
Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ogółem	2 640	2 600	2 561	2 522	2 484	2 446	2 409
0-4 lata	169	166	163	159	155	151	146
5-9 lat	156	157	158	158	157	155	152
10-14 lat	155	149	148	145	146	147	148
15-19 lat	176	167	156	148	139	133	128
20-24 lata	219	208	198	185	174	164	155
25-29 lat	221	214	208	204	198	192	183
30-34 lata	193	197	199	197	190	186	180
35-39 lat	168	169	168	170	175	178	181
40-44 lata	171	168	164	160	160	159	160
45-49 lat	179	174	173	168	163	160	157
50-54 lata	185	181	173	170	167	163	159
55-59 lat	169	168	173	170	168	165	162
60-64 lata	133	137	141	145	147	149	149
65-69 lat	90	98	102	107	111	115	119
70-74 lata	72	65	63	65	69	74	81
75-79 lat	75	73	70	65	60	55	50
80-84 lata	61	59	57	55	53	51	50
Powyżej 85	47	49	50	50	50	49	49
Prognoza ludności wg ekonomicznych grup wieku							
Ludność w wieku przedprodukcyjnym	480	473	468	462	458	452	446
Ludność w wieku produkcyjnym	1 681	1 646	1 611	1 573	1 536	1 500	1 465
Ludność w wieku poprodukcyjnym	478	481	482	487	490	494	498

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognozy dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2011 – 2035 opracowanej przez GUS

Z analizy danych w tabeli 27 wynika, że w latach 2015-2020 w Gminie Czarnia spadnie liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, co w dłuższej perspektywie wpłynie niekorzystnie na liczebność grupy w wieku produkcyjnym oraz utrzymanie na obecnym poziomie istniejących placówek szkolnych. Jednocześnie zmniejszy się również liczba ludności w wieku produkcyjnym na korzyść ludności w wieku poprodukcyjnym, co świadczy

o starzeniu się społeczeństwa Gminy. Zmiany te będą powodowały zmniejszenie się podaży siły roboczej na lokalnym rynku pracy, wpłyną na system finansów publicznych – wzrosną koszty opieki zdrowotnej i opieki nad ludźmi starszymi oraz będą bodźcem do rozwoju aktywności zawodowej osób w wieku poprodukcyjnym.

PROGNOZA WYKSZTAŁCENIA MIESZKAŃCÓW

Wzrost poziomu wykształcenia jest jednym z czynników określających rozwój społeczeństwa. W ciągu dziewięciu lat dzielących spisy powszechne obserwuje się dynamiczne zmiany, które wpłynęły w sposób znaczący na zmianę struktury ludności według poziomu wykształcenia.

Zachowanie trendów dążenia społeczeństwa do podwyższania i uzupełniania wykształcenia pozwala sądzić, że dane dotyczące poziomu wykształcenia z roku na rok będą ulegały poprawie. Zjawisko będzie dotyczyło przede wszystkim osób z wykształceniem średnim, które będą dążyły do uzyskania tytułu licencjata, inżyniera lub magistra, w marginalny sposób osób starszych z wykształceniem podstawowym.

4.2. Prognoza zmian

W rezultacie podjętych działań ujętych w „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Czarnia na lata 2015-2020” przewiduje się wzrost zaufania mieszkańców do instytucji pomocowych, wzrost aktywności społeczno-gospodarczej mieszkańców oraz zmniejszenia zasięgu występujących na jego terenie problemów społecznych, które zostały szczegółowo scharakteryzowane w rozdziale 3.2. niniejszej Strategii.

Tabela 28. Prognoza zmian problemów społecznych na terenie Gminy w wyniku realizacji Strategii rozwiązywania problemów społecznych

Problem społeczny	Prognoza zmian
Bezrobocie	<ul style="list-style-type: none"> – spadek liczby osób bezrobotnych, – wzrost liczby miejsc pracy w wyniku powstawania nowych podmiotów gospodarczych, – poprawa dostępu usług świadczonych przez PUP, – aktywizacja osób bezrobotnych zagrożonych wykluczeniem społecznym, – zwiększenie szans osób bezrobotnych na znalezienie zatrudnienia poprzez odpowiednie dostosowanie ich kwalifikacji do wymagań rynku pracy, – wzmocnienie kompetencji i potencjału osób, które ubiegają się o zatrudnienie,
Niepełnosprawność	<ul style="list-style-type: none"> – poprawa jakości i dostępności opieki zdrowotnej i usług rehabilitacyjnych dla osób niepełnosprawnych, – powstawanie kolejnych organizacji pozarządowych na rzecz osób niepełnosprawnych, – podniesienie jakości życia osób niepełnosprawnych poprzez likwidację barier architektonicznych i psychologicznych w miejscach publicznych,

Problem społeczny	Prognoza zmian
	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost zaangażowania osób niepełnosprawnych w życie społeczne i zawodowe, - zwiększenie zatrudnienia osób z niepełnosprawnością, - zwiększenie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
Uzależnienia	<ul style="list-style-type: none"> - zmniejszenie liczby osób dotkniętych uzależnieniami, - łagodzenie skutków społecznych i zawodowych alkoholizmu, - rozwój sieci wspierającej osoby uzależnione i ich rodziny.
Ubóstwo	<ul style="list-style-type: none"> - poprawę warunków życia mieszkańców Gminy, - zapewnienie odpowiednich warunków bytowych osobom i rodzinom potrzebującym, - zwiększenia dostępu do rynku pracy,
Przemoc w rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> - zmniejszenia zjawiska przemocy w rodzinie poprzez budowanie lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, - zwiększenie dostępności do specjalistycznej pomocy psychologicznej dla rodzin dotkniętych przemocą, - ochrona ofiar przemocy, - prowadzenie specjalistycznych terapii dla sprawców przemocy, - rozwój społecznej świadomości na temat zjawiska przemocy w rodzinie.
Przestępczość	<ul style="list-style-type: none"> - zmniejszenie liczby przestępstw na terenie Gminy, - eliminowanie aktów wandalizmu i chuligaństwa poprzez odpowiednie zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży, - zapewnienie bezpieczeństwa w szkołach i w ich otoczeniu, - ochrona ofiar przestępstw, - zwiększenie aktywności służb publicznych w przeciwdziałaniu przestępczości.
Osoby starsze	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa jakości i dostępności opieki zdrowotnej dla osób starszych, - wzrost aktywności osób starszych poprzez zapewnienie im dostępu do rekreacji, kultury i wypoczynku, - rozwój wolontariatu na rzecz pomocy seniorom.

Źródło: Opracowanie własne

Prognozowane zmiany zostaną osiągnięte poprzez współpracę wszystkich osób, stowarzyszeń oraz instytucji i organizacji pozarządowych działających dla dobra mieszkańców Gminy w zakresie pomocy społecznej.

W ramach tej współpracy realizowane będą liczne programy pomocowe skierowane do konkretnych grup dotkniętych problemami społecznymi.

5. Cele strategiczne projektowanych zmian

Przeprowadzona diagnoza społeczna, zwłaszcza w zakresie problemów społecznych, a także prognoza zmian w zakresie objętym Strategią, pozwoliły na określenie **celu głównego** Gminy Czarnia w zakresie pomocy społecznej, którym jest:

„POPRAWA JAKOŚCI I WARUNKÓW ŻYCIA MIESZKAŃCÓW GMINY CZARNIA ZAGROŻONYCH Z RÓŻNYCH PRZYCZYŃ WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM.”

Tak sformułowany cel główny obejmuje wszystkie obszary problemowe niniejszej Strategii i adresowany jest do wszystkich obecnych jak i potencjalnych mieszkańców Gminy, których warunki i poziom życia odbiegają od przeciętnego.

W oparciu o dokonaną analizę SWOT, dotychczasowe doświadczenia pracowników GOPS w Czarni oraz rzeczywiste potrzeby społeczne, sformułowano następujące **priorytetowe obszary**:

- I. Osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym.
- II. Osoby starsze.
- III. Osoby niepełnosprawne.
- IV. Rodzina.
- V. Osoby uzależnione i przemoc w rodzinie.
- VI. Osoby bezrobotne.

Dla każdego z ww. obszarów wyznaczono **cel strategiczny**, które ułatwią realizację celu głównego.

Cel strategiczny 1. Pobudzenie do działania i integracja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym z terenu Gminy Czarnia.

Cel strategiczny 2. Zapewnienie wsparcia osobom starszym oraz ich aktywizacja.

Cel strategiczny 3. Zapewnienie wsparcia osobom niepełnosprawnym oraz poprawa jakości ich życia.

Cel strategiczny 4. Tworzenie systemu wsparcia rodzin z terenu Gminy Czarnia, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb dzieci i młodzieży.

Cel strategiczny 5. Zahamowanie zjawiska uzależnienia i przemocy w rodzinie oraz łagodzenie ich skutków.

Cel strategiczny 6. Łagodzenie skutków bezrobocia na terenie Gminy Czarnia.

6. Kierunki niezbędnych działań

Aby móc skutecznie realizować Strategię, konieczne jest wskazanie niezbędnych działań w ramach zdefiniowanych celów strategicznych. Działania te zostały zapisane w postaci celów operacyjnych.

Tabela 29. Kierunki niezbędnych działań

Cel strategiczny	Cel szczegółowy	Kierunki niezbędnych działań
<p>Cel strategiczny 1. Pobudzenie do działania i integracja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym z terenu Gminy Czarnia.</p>	<p>1.1. Czynnności mające na celu poprawę warunków życia osób i rodzin żyjących w biedzie oraz działania na rzecz ograniczenie ilości osób żyjących w ubóstwie. 1.2. Wspieranie osób bezdomnych w procesie wychodzenia z bezdomności oraz mechanizmy zapobiegające zjawisku bezdomności.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Określenie potrzeb i możliwości wsparcia osób i rodzin żyjących w biedzie. ✓ Udzielanie pomocy materialnej rodzinom ubogim. ✓ Współpraca z podmiotami, udzielającymi pomocy rzeczowej osobom potrzebującym. ✓ Kreowanie i realizacja programów na rzecz pomocy osobom żyjącym w ubóstwie. ✓ Wspieranie środowiska lokalnego w aranżowaniu i krzewieniu samopomocowych form wsparcia osób potrzebujących. ✓ Praca socjalna z osobami bezrobotnymi i ich rodzinami. ✓ Kontrolowanie zjawiska bezdomności na terenie Gminy. ✓ Zaspokajanie podstawowych potrzeb życiowych osób bezdomnych i osób zagrożonych bezdomnością. ✓ Zapewnienie miejsc noclegowych dla osób bezdomnych w okresie zimowym. ✓ Wspieranie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w nabywaniu nowych kwalifikacji oraz kompetencji zawodowych i społecznych. ✓ Organizowanie prac interwencyjnych i robót publicznych również dla osób bezdomnych.
<p>Cel strategiczny 2. Zapewnienie wsparcia osobom starszym oraz ich aktywizacja.</p>	<p>2.1. Działania zapobiegające wykluczeniu osób starszych. 2.2. Mechanizmy na rzecz poprawy warunków życia osób starszych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Współpraca z organizacjami i instytucjami działającymi na rzecz osób starszych. ✓ Działania aktywizujące i integrujące osoby starsze ze środowiskiem. ✓ Współpraca z organizacjami i stowarzyszeniami zrzeszającymi osoby starsze. ✓ Działania wspierające wolontariat na rzecz osób starszych. ✓ Praca socjalna z osobami starszymi.

Cel strategiczny	Cel szczegółowy	Kierunki niezbędnych działań
<p>Cel strategiczny 3. Zapewnienie wsparcia osobom niepełnosprawnym oraz poprawa jakości ich życia.</p>	<p>3.1. Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych i ich integracja z otoczeniem.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Wsparcie materialne osób starszych. ✓ Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania seniora. ✓ Tworzenie miejsc dziennego pobytu dla osób starszych. ✓ Rozwój środowiskowych form opieki dla osób starszych. ✓ Organizowanie imprez integrujących osoby starsze. ✓ Organizowanie usług opiekuńczych. ✓ Organizowanie Warsztatów Terapii Zajęciowej. ✓ Wspieranie instytucji i organizacji aktywizujących osoby niepełnosprawne. ✓ Zapewnienie aktywnego udziału w życiu kulturalno-społecznym Gminy. ✓ Informowanie o dostępnych formach wsparcia osób niepełnosprawnych. ✓ Wsparcie finansowe i materialne. ✓ Likwidacja barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej. ✓ Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych poprzez szkolenia i zatrudnienie. ✓ Rozwój wolontariatu na rzecz pomocy osób niepełnosprawnych.
<p>Cel strategiczny 4. Tworzenie systemu wsparcia rodzin z terenu Gminy Czarnia, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb dzieci i młodzieży.</p>	<p>4.1. Zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do życia i rozwoju oraz właściwego funkcjonowania w środowisku.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Praca socjalna z rodzinami potrzebującymi. ✓ Wsparcie finansowe i materialne dla rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji finansowej. ✓ Zapewnienie odpowiedniego systemu wsparcia dla rodzin z dysfunkcjami, m.in. dzięki współpracy z asystentem rodziny. ✓ Zapewnienie odpowiednich warunków do życia i rozwoju. ✓ Wyrównywanie szans edukacyjnych oraz diagnozowanie potrzeb dzieci i młodzieży zagrożonych wykluczeniem społecznym. ✓ Organizacja czasu wolnego dzieci i młodzieży, a także organizowanie wypoczynku letniego i zimowego. ✓ Wsparcie rodzin w pełnieniu ich funkcji wychowawczej.
<p>Cel strategiczny 5. Zahamowanie zjawiska uzależnienia i przemocy w rodzinie oraz łagodzenie ich skutków.</p>	<p>5.1. Zapobieganie i rozwiązywanie problemów alkoholowych. 5.2. Przeciwdziałanie i rozwiązywanie problemów wynikających z zazywania</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Inicjowanie i realizacja Gminnego Programu Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii oraz Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie ✓ Działanie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH DLA GMINY CZARNIA
NA LATA 2015-2020

Cel strategiczny	Cel szczegółowy	Kierunki niezbędnych działań
	<p>narkotyków i innych środków odurzających.</p> <p>5.3. Zapewnienie wsparcia osobom i rodzinom dotkniętym przemocą domową.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Zapewnienie doradztwa psychologicznego i różnych form pomocy dla osób uzależnionych oraz rodzin, w których istnieje problem uzależnienia. ✓ Tworzenie grup wsparcia. ✓ Tworzenie i inicjowanie programów profilaktycznych oraz świetlic dla dzieci i młodzieży ✓ Zapewnianie dzieciom i młodzieży dostępu do atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego. ✓ Wspieranie działalności instytucji i stowarzyszeń prowadzonej w zakresie rozwiązywania problemu uzależnień. ✓ Organizowanie kampanii informujących o szkodliwości zażywania narkotyków i środków odurzających. ✓ Organizowanie form wsparcia dla ofiar i sprawców przemocy domowej. ✓ Wspieranie działalności Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie. ✓ Uświadamianie i uczulanie społeczeństwa na zjawisko przemocy w rodzinie. ✓ Tworzenie schronienia i grup wsparcia dla ofiar przemocy.
<p>Cel strategiczny 6. Łagodzenie skutków bezrobocia na terenie Gminy Czarnia.</p>	<p>6.1 Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych.</p> <p>6.2 Zapewnienie wsparcia osobom dotkniętym bezrobociem.</p> <p>6.3 Działania na rzecz ograniczanie liczby osób długotrwale bezrobotnych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Organizowanie projektów na rzecz przeciwdziałania bezrobociu (m.in. szkoleń dla bezrobotnych, przekwalifikowania, pomoc w otwieraniu własnej działalności gospodarczej). ✓ Organizowanie prac interwencyjnych i robót publicznych. ✓ Wspieranie bezrobotnych w poszukiwaniu pracy. ✓ Działania aktywizujące osoby bezrobotne, współfinansowane ze środków unijnych. ✓ Organizowanie wspólnie z PUP zatrudnienia dla osób długotrwale bezrobotnych w ramach prac społecznie użytecznych oraz zapewnienie dostępu do informacji o istniejących formach wsparcia. ✓ Pomoc materialna dla osób długotrwale bezrobotnych i ich rodzin.

Źródło: Opracowanie własne

7. Sposób realizacji strategii oraz jej ramy finansowe

Sposób realizacji Strategii

Realizacja postanowień Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest obowiązkiem władzy wykonawczej Gminy, a więc Wójta Czarni. Dysponuje on niezbędnym w tym celu aparatem wykonawczym. We wprowadzaniu w życie poszczególnych celów czynnie uczestniczyć będą wszystkie podmioty realizujące zadania Gminy w zakresie pomocy społecznej, natomiast Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarni będzie koordynatorem realizacji celów wskazanych w Strategii.

Ponadto, w realizacji Strategii można oczekiwać wsparcia i pomocy niżej wymienionych instytucji:

- Przychodni Lekarskiej "Rodzina" Poradnia w Czarni;
- Powiatowego Urzędu Pracy;
- Gminnej Komisji d.s. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- Komisariat Policji w Myszyńcu,
- placówek oświatowych, kulturalnych i sportowych z terenu Gminy Czarnia;
- organizacji społecznych i innych instytucji i placówek.

Niniejsza Strategia będzie również wdrażana poprzez realizację gminnych programów i projektów realizowanych przez ww. podmioty i instytucje współdziałające na poziomie Gminy. Do najważniejszych programów i narzędzi służących wdrożeniu Strategii należy zaliczyć:

- Gminny Program Wsparcia Rodziny na lata 2013 – 2015,
- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- programy i projekty związane z przeciwdziałaniem bezrobociu, wykluczeniu społecznemu i aktywizacji zawodowej mieszkańców, współfinansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Działania określone w niniejszej Strategii mogą być realizowane na różnych poziomach - począwszy od samodzielnej realizacji działania przez GOPS lub inne podmioty, poprzez współpracę partnerską, aż po zlecenie realizacji zadań publicznych podmiotom zewnętrznym w trybie określonym przepisami prawa.

Programy i projekty muszą być zbieżne z założeniami Strategii oraz tak zaplanowane, aby wpisywały się w strukturę celu głównego Strategii lub celów szczegółowych, zaś efekty realizacji programu lub projektu wpływały na osiągnięcie celu głównego Strategii.

Ramy finansowe Strategii

Jednym z warunków realizacji celów zawartych w każdej strategii jest jej finansowanie. Zakłada się, że ramy finansowe „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Czarnia” obejmują lata 2015-2020, gdyż w tym okresie będą realizowane w sposób ciągły zdefiniowane cele strategiczne i operacyjne.

Przewiduje się, że realizacja proponowanych celów i działań nastąpi przy wykorzystaniu następujących źródeł finansowania:

- środki własne pochodzące z budżetu gminy finansowane z jej dochodów;
- środki przekazane gminie z budżetu państwa (dotacje);
- środki funduszu krajowego (PFRON);
- projekty systemowe i konkursowe w ramach środków rządowych, ministerialnych oraz Unii Europejskiej;
- środki pochodzące z funduszy pomocowych Unii Europejskiej (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny).

8. Monitoring i wskaźniki pomiaru stopnia realizacji strategii

Realizacja strategii będzie monitorowana w oparciu o założone wskaźniki monitoringu, w tym:

1. w obszarze ludności:
  - przyrost naturalny;
  - saldo migracji;
  - liczba klientów pomocy społecznej;
  - powody korzystania z pomocy;
  - formy udzielanej pomocy.
2. w obszarze rynku pracy:
  - liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych.
3. w obszarze edukacji:
  - liczba dzieci w szkołach i przedszkolach;
  - liczba ludności z podziałem na wykształcenie;
  - liczba programów i projektów przyjętych do realizacji;
  - ilość środków finansowych przeznaczonych na poszczególne działania zaplanowane w strategii.

Dane do pomiaru wskaźników pozyskiwane będą z :

- danych statystycznych GUS,
- Urzędu Gminy w Czarni,
- placówek oświatowych z terenu gminy,

- Komisariatu Policji,
- Powiatowego Urzędu Pracy,
- ze sprawozdań GOPS, sprawozdań z realizacji gminnych programów i projektów.

Monitorowanie umożliwi:

- bieżącą ocenę realizacji programów i zadań oraz osiągnięcia celów,
- prognozowanie ewentualnych zmian warunków realizacji,
- dokonanie bieżących korekt i poprawek,
- podjęcie działań zabezpieczających i naprawczych,
- informowanie społeczności lokalnej o uzyskanych wynikach.

Wskaźnikiem realizacji celów strategicznych będzie nie tylko zmniejszająca się ilość świadczeniobiorców oraz zmniejszanie się strumienia środków na bezpośrednie wsparcie najbardziej potrzebujących, ale przede wszystkim poziom zadowolenia mieszkańców Gminy z jakości życia na terenie Gminy Czarnia. Jakość życia na terenie Gminy będzie z kolei weryfikowana na podstawie mierników zawartych w tabeli 30.

Tabela 30. Wskaźniki realizacji kierunków niezbędnych działań

Cel strategiczny	Cele operacyjne – kierunki niezbędnych działań	Wskaźnik realizacji działań
<p>Cel strategiczny 1. Pobudzenie do działania i integracja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym z terenu Gminy Czarnia.</p>	<p>1.1. Czynnności mające na celu poprawę warunków życia osób i rodzin żyjących w biedzie oraz działania na rzecz ograniczenie ilości osób żyjących w ubóstwie.</p> <p>1.2. Wspieranie osób bezdomnych w procesie wychodzenia z bezdomności oraz mechanizmy zapobiegające zjawisku bezdomności.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - liczba rodzin ubogich, którym udzielono wsparcia, - liczba mieszkań socjalnych, - liczba osób, którym przyznano mieszkanie socjalne. - wysokość udzielonego wsparcia finansowego i rzeczowego.
<p>Cel strategiczny 2. Zapewnienie wsparcia osobom starszym oraz ich aktywizacja.</p>	<p>2.1. Działania zapobiegające wykluczeniu osób starszych.</p> <p>2.2. Mechanizmy na rzecz poprawy warunków życia osób starszych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - liczba pielęgniarek środowiskowych, - liczba mieszkań chronionych, - liczba ośrodków oferujących pomoc osobom starszym, - liczba lekarzy udzielających pomocy osobom starszym, - liczba osób starszych, biorących udział w imprezach kulturalnych na terenie Gminy, - liczba zgłoszonych wolontariuszy, - liczba osób starszych, którym udzielono pomocy w ramach wolontariatu.
<p>Cel strategiczny 3. Zapewnienie wsparcia osobom niepełnosprawnym oraz poprawa jakości ich życia.</p>	<p>3.1. Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych i ich integracja z otoczeniem.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - liczba obiektów użyteczności publicznej, w których zniesiono bariery architektoniczne, - liczba osób niepełnosprawnych uczestniczących w szkoleniach, - liczba osób niepełnosprawnych uczestniczących w szkoleniach, które uzyskały zatrudnienie, - liczba ofert w zakresie dostępu do rehabilitacji skierowanych do osób niepełnosprawnych przez Gminę, - liczba lekarzy udzielających pomocy osobom niepełnosprawnym, - liczba osób niepełnosprawnych biorących udział w imprezach kulturalnych na terenie Gminy, - liczba imprez kulturalnych, w których udział mogą brać osoby niepełnosprawne, - liczba zgłoszonych wolontariuszy,

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH DLA GMINY CZARNIA
NA LATA 2015-2020

Cel strategiczny	Cele operacyjne – kierunki niezbędnych działań	Wskaźnik realizacji działania
<p>Cel strategiczny 4. Tworzenie systemu wsparcia rodzin z terenu Gminy Czarnia, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb dzieci i młodzieży.</p>	<p>4.1. Zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do życia i rozwoju oraz właściwego funkcjonowania w środowisku.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - liczba osób niepełnosprawnych, którym udzielono pomocy w ramach wolontariatu. - wysokość świadczeń pieniężnych przyznanych rodzinom, - liczba rodzin korzystających ze wsparcia GOPS, - liczba dzieci i młodzieży objętych programem dożywiania, - liczba dzieci młodzieży korzystających z wypoczynku zimowego i letniego, - liczba organizowanych zajęć w ramach świetlic socjoterapeutycznych, - liczba dzieci i młodzieży objętych pomocą OPS, - liczba rodzin objętych wsparciem w zakresie wzmocnienia integracji jej członków.
<p>Cel strategiczny 5. Zahamowanie zjawiska uzależnienia i przemocy w rodzinie oraz łagodzenie ich skutków.</p>	<p>5.1. Zapobieganie i rozwiązywanie problemów alkoholowych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - liczba przeprowadzonych działań profilaktycznych z zakresu problemów alkoholowych, - liczba publikacji, materiałów informacyjnych z zakresu problemów alkoholowych, - liczba instytucji i stowarzyszeń prowadzących działalność w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, - liczba wspólnie realizowanych przedsięwzięć w zakresie zwalczania uzależnienia alkoholowego.
	<p>5.2. Przeciwdziałanie i rozwiązywanie problemów wynikających z zażywania narkotyków i innych środków odurzających.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - liczba punktów wsparcia psychologicznego dla osób uzależnionych, - liczba udzielonych porad psychologicznych, - liczba osób uzależnionych, które skorzystały ze wsparcia punktów doradztwa psychologicznego, - liczba zorganizowanych zajęć pozalekcyjnych w szkołach, - liczba zorganizowanych zajęć przez organizacje pozarządowe.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH DLA GMINY CZARNIA
NA LATA 2015-2020

Cel strategiczny	Cele operacyjne – kierunki niezbędnych działań	Wskaźnik realizacji działania
	<p>5.3. Zapewnienie wsparcia osobom i rodzinom dotkniętym przemocą domową.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - liczba punktów wsparcia psychologicznego dla osób dotkniętych przemocą domową, - liczba udzielonych porad psychologicznych, - liczba osób, które skorzystały ze wsparcia psychologicznego, - liczba zrealizowanych przedsięwzięć w zakresie zwalczania przemocy w rodzinie, - liczba instytucji i stowarzyszeń prowadzących działalność w zakresie przeciwdziałania i zwalczania przemocy w rodzinie, - liczba publikacji, materiałów informacyjnych z zakresu problemu przemocy w rodzinie.
<p>Cel strategiczny 6. Łagodzenie skutków bezrobocia na terenie Gminy Czarnia.</p>	<p>6.1 Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych. 6.2 Zapewnienie wsparcia osobom dotkniętym bezrobociem. 6.3 Działania na rzecz ograniczanie liczby osób długotrwale bezrobotnych</p>	<ul style="list-style-type: none"> - liczba osób objętych aktywnymi formami wsparcia, - liczba przeprowadzonych szkoleń dla osób bezrobotnych, - liczba przekwalifikowanych osób bezrobotnych, - liczba osób bezrobotnych biorących udział w szkoleniach, - liczba osób bezrobotnych zatrudnionych w ramach prac społecznie użytecznych, - liczba osób bezrobotnych zatrudnionych w ramach prac interwencyjnych i robót publicznych, - liczba osób bezrobotnych, które znalazły zatrudnienie, - liczba osób bezrobotnych, którym udzielono wsparcia w znalezieniu pracy, - liczba osób, które nabyły nowe kwalifikacje i kompetencje zawodowe.

Źródło: Opracowanie własne

9. Spis tabel

Tabela 1. Liczebność Gminy Czarnia z podziałem na płeć.....	7
Tabela 2. Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Czarnia w 2013 r.	9
Tabela 3. Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym oraz poprodukcyjnym w latach 2008-2013	10
Tabela 4. Poziom wykształcenia mieszkańców Gminy Czarnia.....	11
Tabela 5. Poziom wykształcenia mieszkańców powiatu ostrołęckiego	12
Tabela 6. Migracje na pobyt stały gminne wg typu i kierunku	13
Tabela 7. Przyrost naturalny	14
Tabela 8. Podmioty gospodarcze działające na terenie Gminy Czarnia w latach 2008-2013	15
Tabela 9. Zasoby mieszkaniowe na terenie Gminy Czarnia	17
Tabela 10. Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne [%].....	17
Tabela 11. Szkoły i placówki znajdujące się na terenie Gminy Czarnia.....	19
Tabela 12. Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego	20
Tabela 13. Pomoc społeczna – rzeczywista liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną (stan na dzień 31.12.2013 r.)	28
Tabela 14. Świadczenia społeczne w ramach zadań własnych Gminy Czarnia (stan na dzień 31.12.2013 r.)	28
Tabela 15. Liczba beneficjentów pomocy społecznej oferowanej przez GOPS w Czarni	29
Tabela 16. Struktura bezrobocia na terenie Gminy Czarnia w latach 2008-2013.....	34
Tabela 17. Bezrobocie na terenie powiatu ostrołęckiego.....	34
Tabela 18. Liczba osób objętych pomocą GOPS w Czarni z powodu niepełnosprawności ..	36
Tabela 19. Uzależnienia alkoholowe na terenie Gminy Czarnia	37
Tabela 20. Liczba osób objętych pomocą GOPS w Czarni, które spełniły kryterium do uzyskania pomocy	40
Tabela 21. Liczba osób objętych pomocą GOPS w Czarni z powodu bezdomności.....	41
Tabela 22. Osoby starsze na terenie Gminy Czarnia w 2013 r.....	43
Tabela 23. Analiza SWOT.....	45
Tabela 24. Prognoza przyrostu naturalnego w Gminie Czarnia do 2020 roku	47

Tabela 25. Prognoza salda migracji w Gminie Czarnia do 2020 roku.....	48
Tabela 26. Prognoza liczby ludności Gminy Czarnia.....	48
Tabela 27. Prognoza struktury wiekowej mieszkańców Gminy Czarnia do 2020 roku.....	49
Tabela 28. Prognoza zmian problemów społecznych na terenie Gminy w wyniku realizacji Strategii rozwiązywania problemów społecznych	50
Tabela 29. Kierunki niezbędnych działań	53
Tabela 30. Wskaźniki realizacji kierunków niezbędnych działań	59

10. Spis wykresów

Wykres 1. Struktura ludności Gminy Czarnia według płci.....	8
Wykres 2. Migracje w Gminie Czarnia.....	13
Wykres 3. Urodzenia żywe i zgony.....	14
Wykres 4. Struktura działalności gospodarczej na terenie Gminy Czarnia w 2013 r. wg sekcji PKD 2007	15
Wykres 5. Struktura bezrobocia wśród gmin powiatu ostrołęckiego	35

11. Spis rysunków

Rysunek 1. Położenie Gminy Czarnia na tle powiatu ostrołęckiego i województwa mazowieckiego	6
---	---

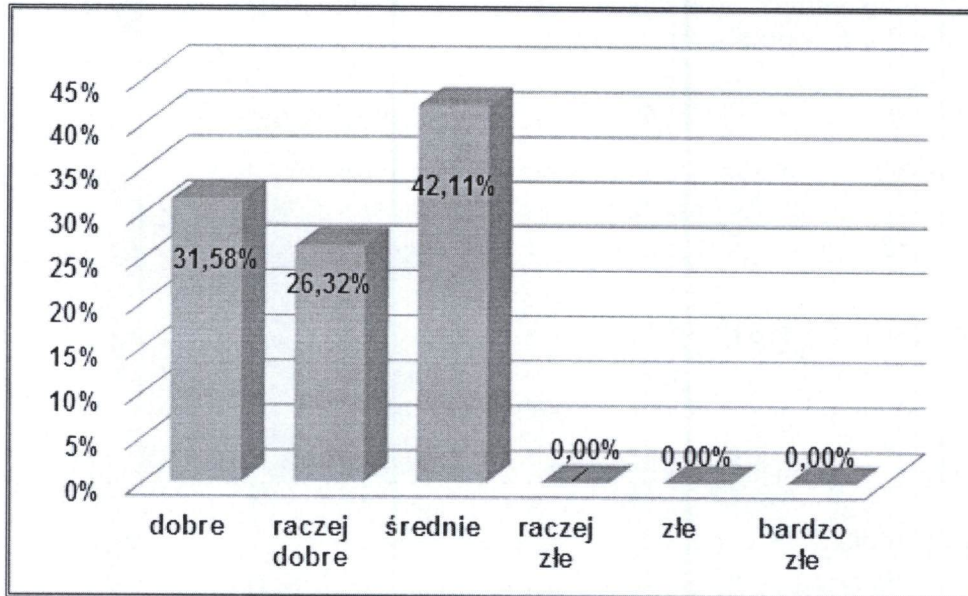
12. Załączniki

ZAŁĄCZNIK 1. WYNIKI BADANIA ANKIETOWEGO

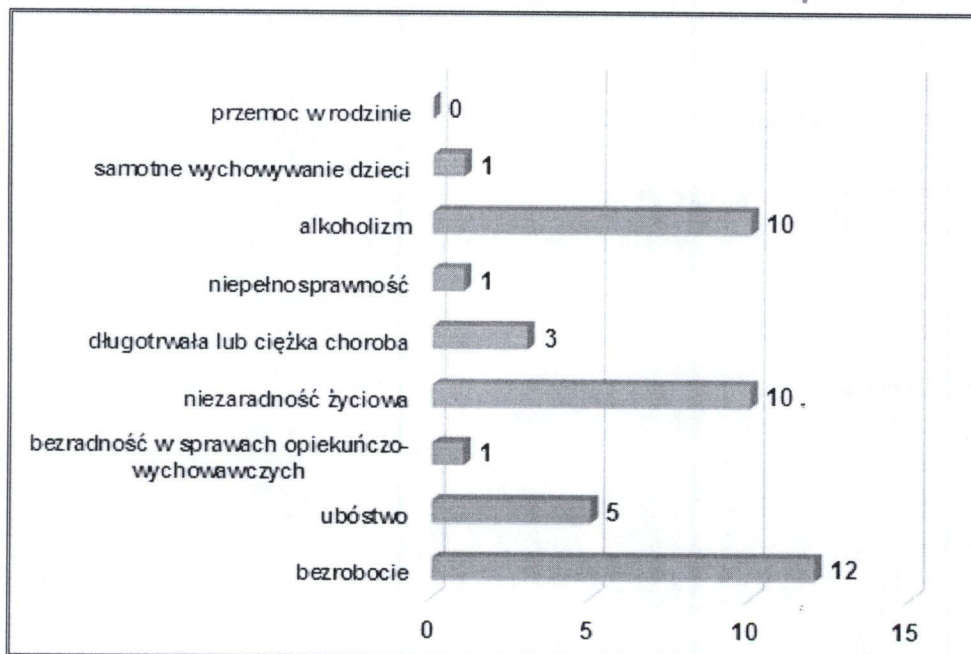
ZAŁĄCZNIK 1.

**WYNIKI BADANIA ANKIETOWEGO
(OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE ANKIET)**

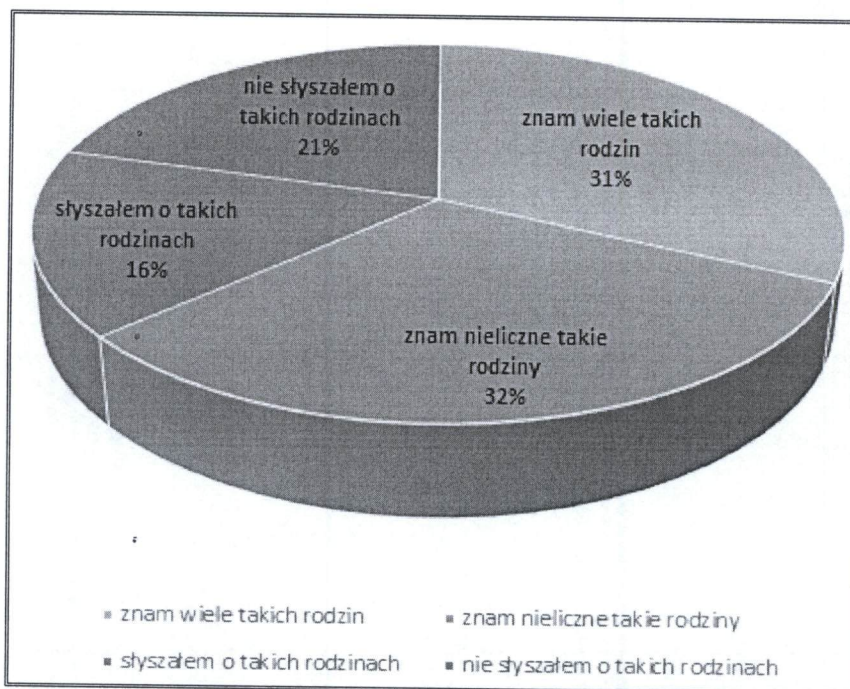
1. Jak oceniają Państwo aktualne warunki życia mieszkańców gminy?

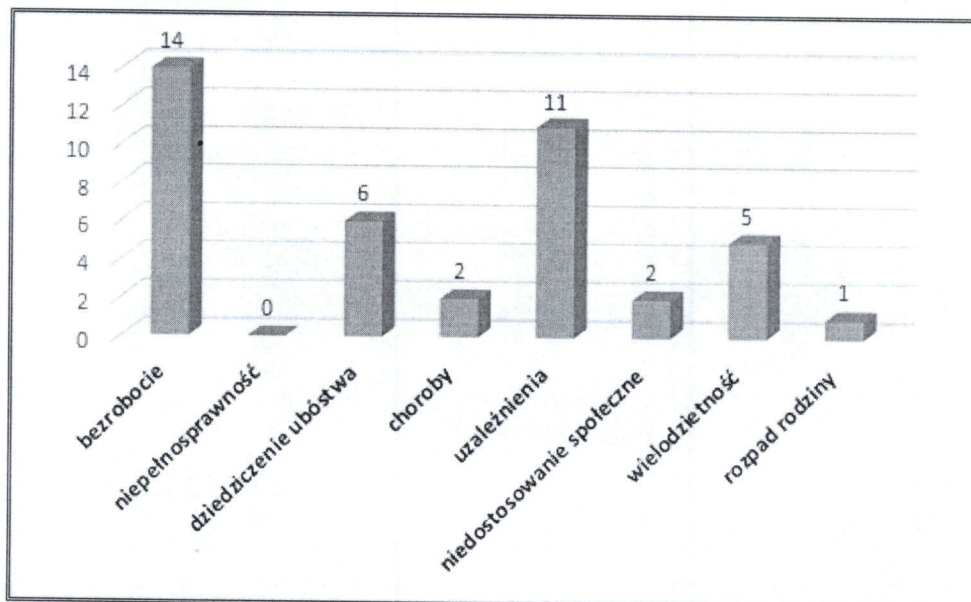
2. Jakie są według Państwa główne przyczyny problemów społecznych mieszkańców, powodujące trudne warunki życia?

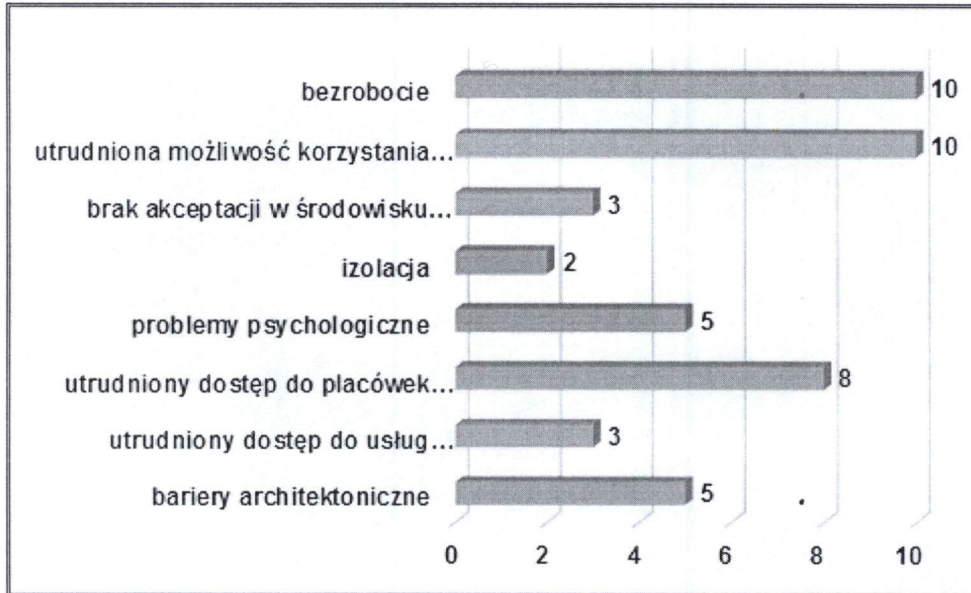
3. Czy Państwa zdaniem na terenie Gminy jest dużo rodzin ubogich?

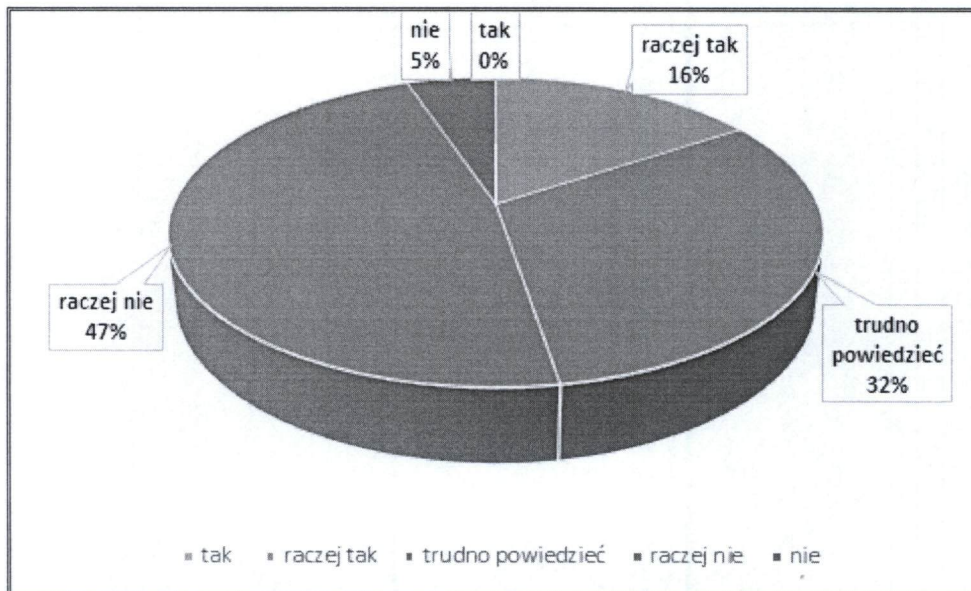
4. Jakie są Państwa zdaniem przyczyny popadania w ubóstwo?

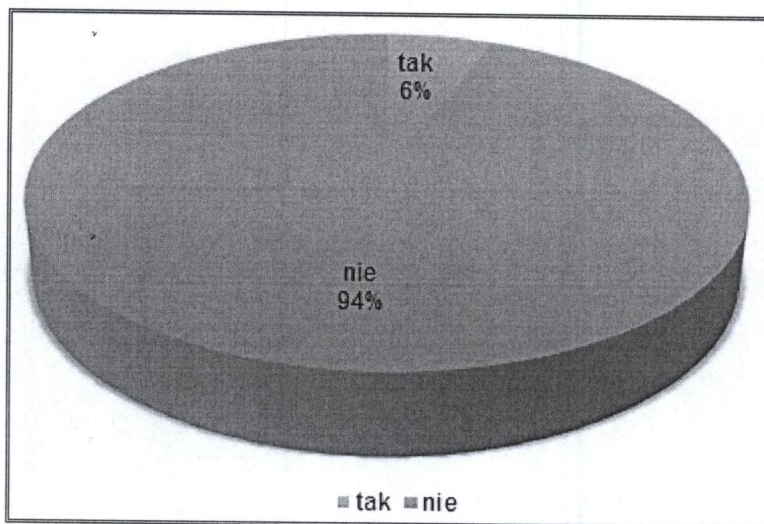
5. Z jakimi problemami społecznymi najczęściej spotykają się osoby niepełnosprawne?

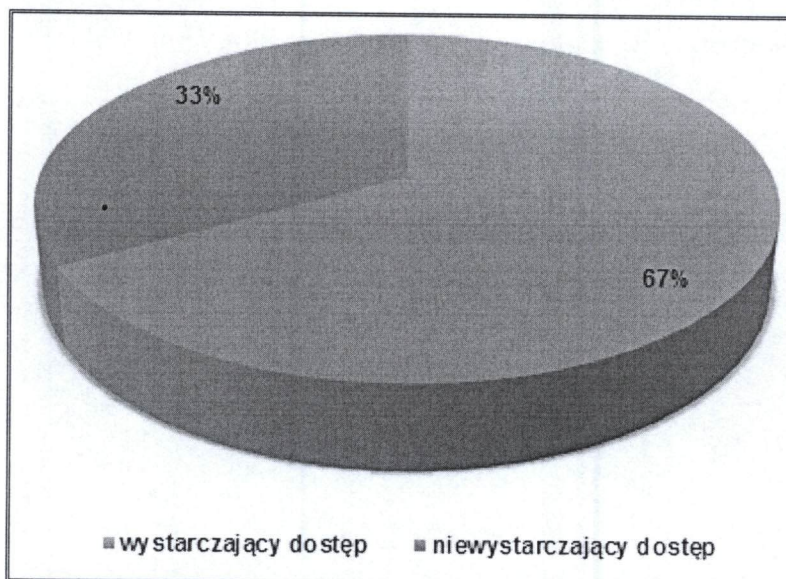
6. Czy oferta pomocy dla osób niepełnosprawnych (np. dostęp do placówek rehabilitacyjnych) jest wystarczająca?

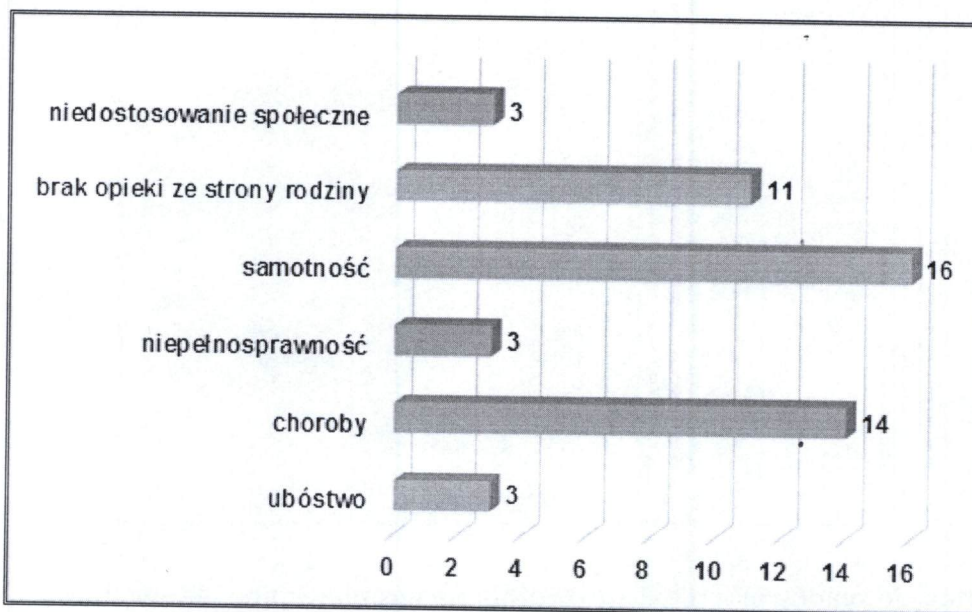
7. Czy w skład Państwa rodziny wchodzi osoba długotrwale chora?

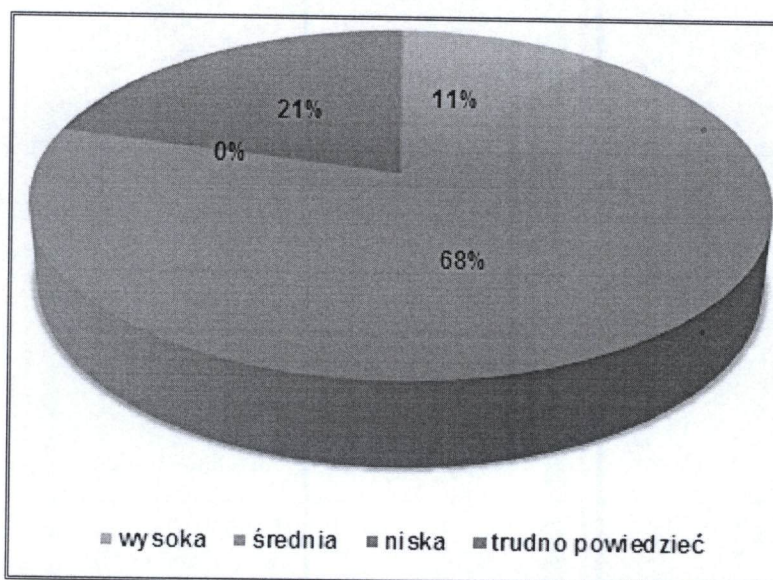
8. Czy dostęp do placówek opieki zdrowotnej na terenie Gminy jest wystarczający?

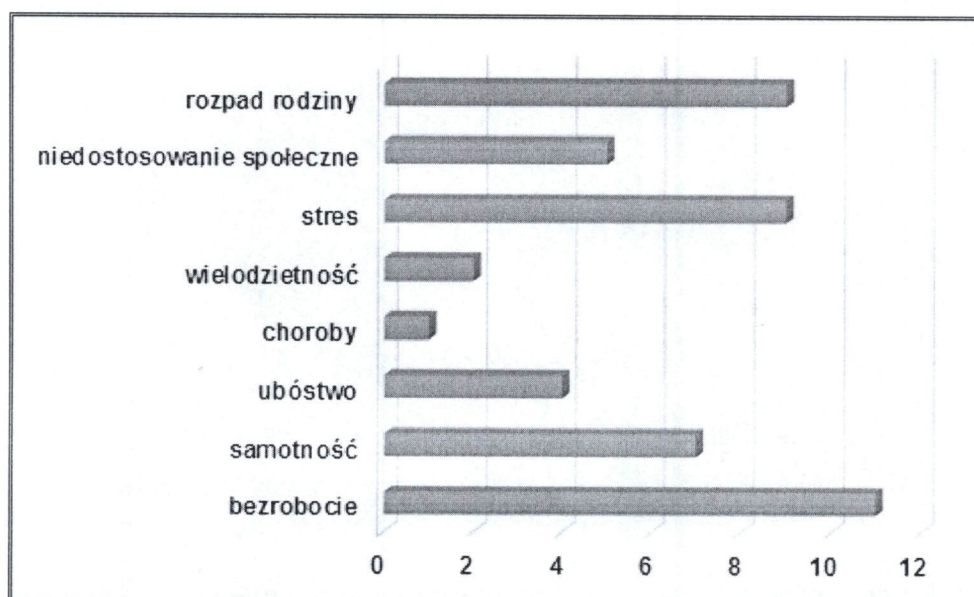
9. Z jakimi problemami społecznymi najczęściej borykają osoby starsze?

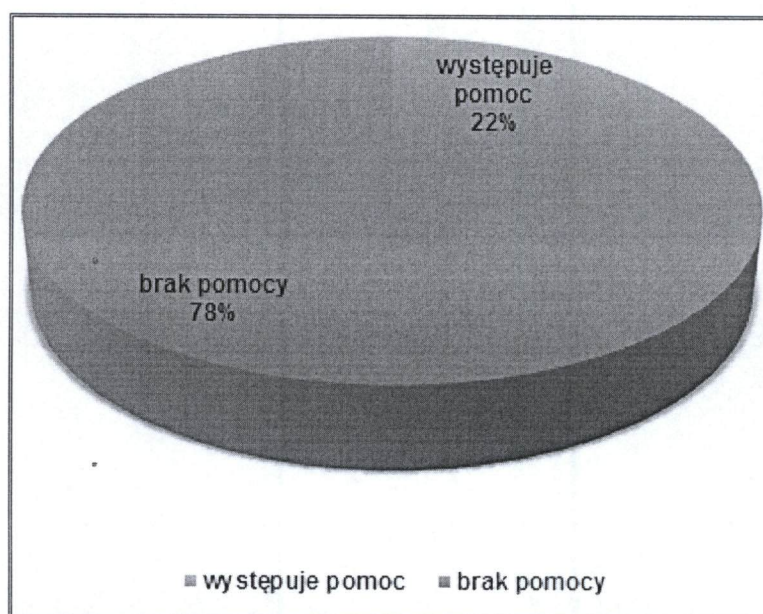
10. Jaka jest skala problemu uzależnień na terenie Gminy?

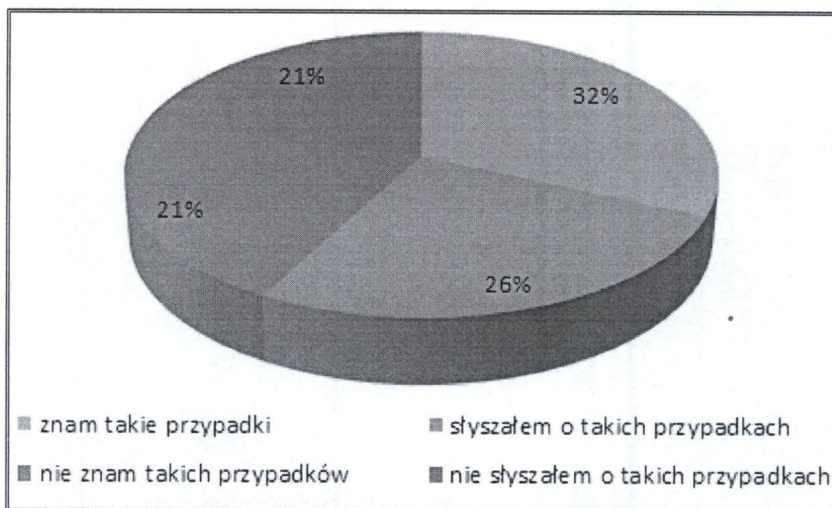
11. Jakie są przyczyny występowania uzależnień?

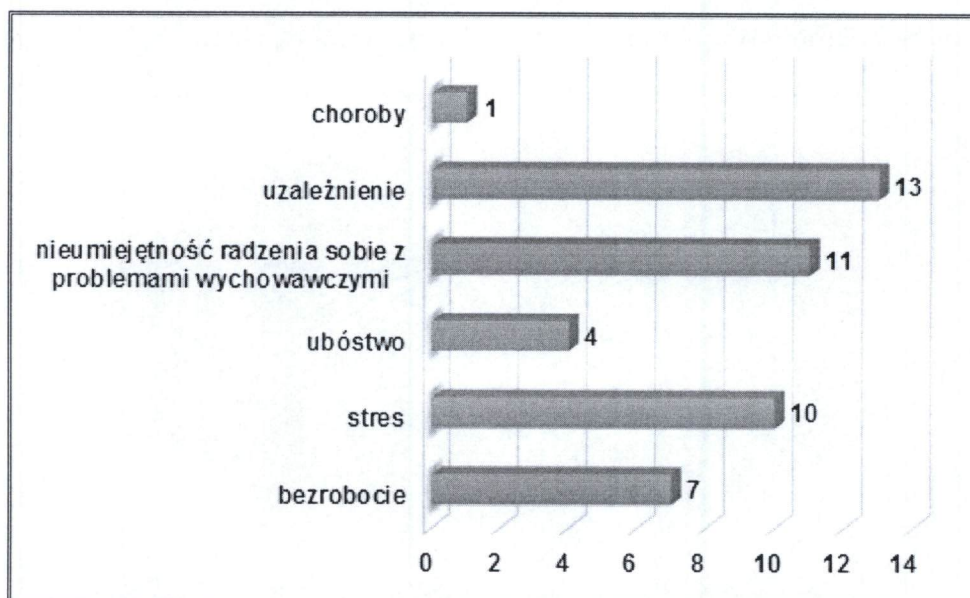
12. Czy na terenie Gminy dostępna jest jakaś forma pomocy dla osób uzależnionych?

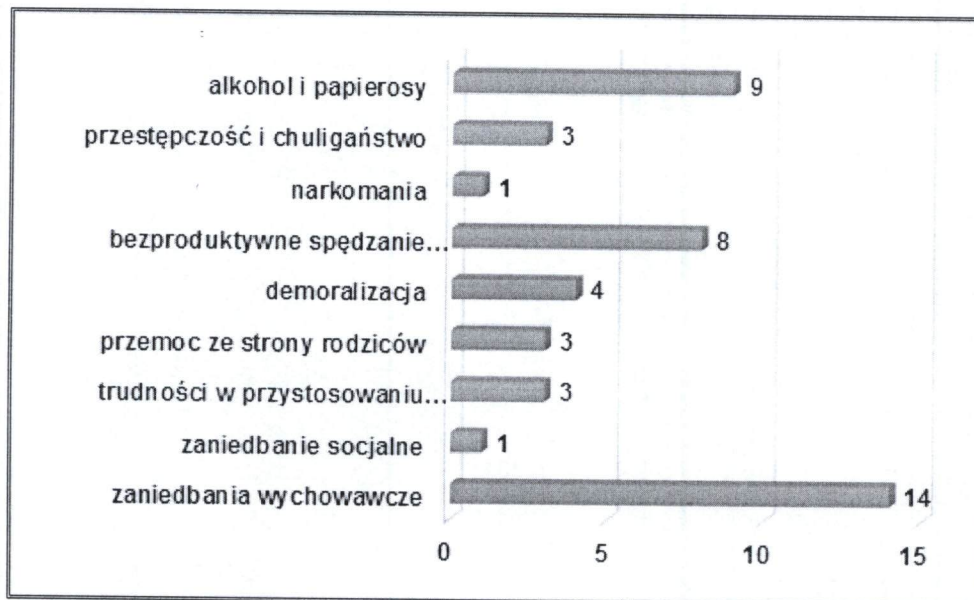
13. Czy na terenie Gminy występuje zjawisko przemocy domowej?

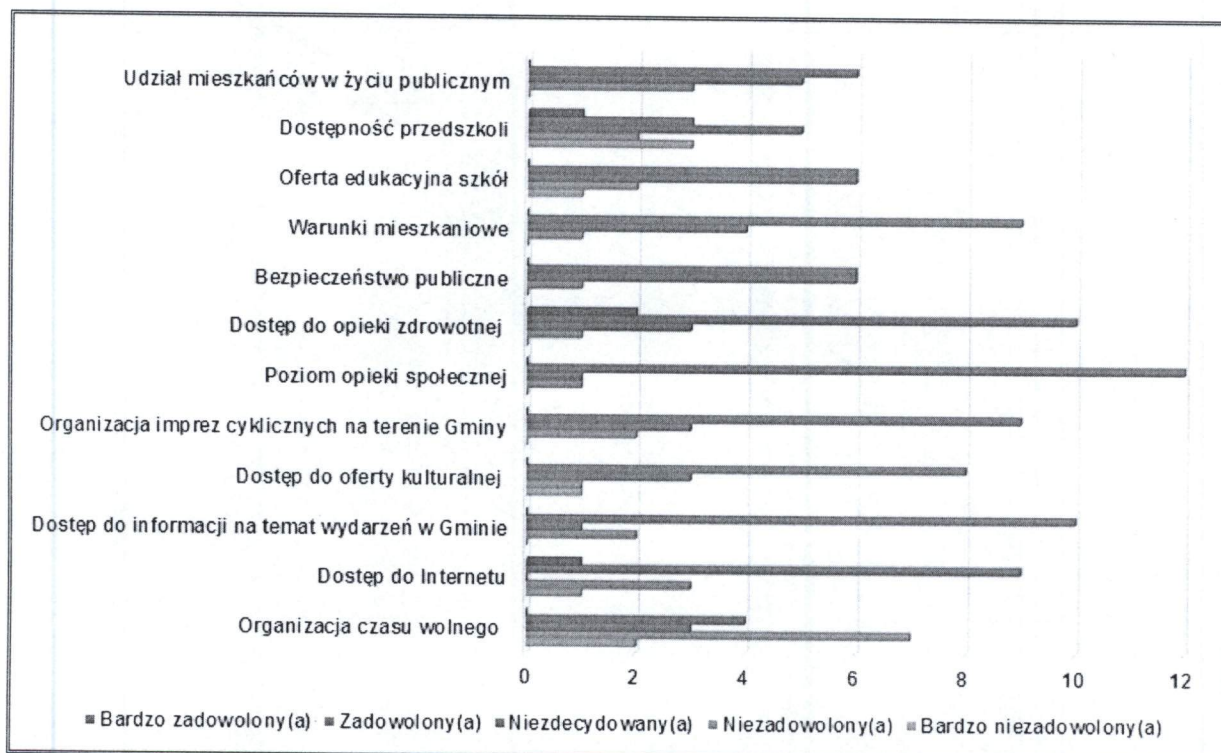
14. Jakie są – według Państwa – przyczyny przemocy domowej?

15. Jakie negatywne zjawiska odnoszące się do dzieci i młodzieży dostrzegacie Państwo najczęściej?

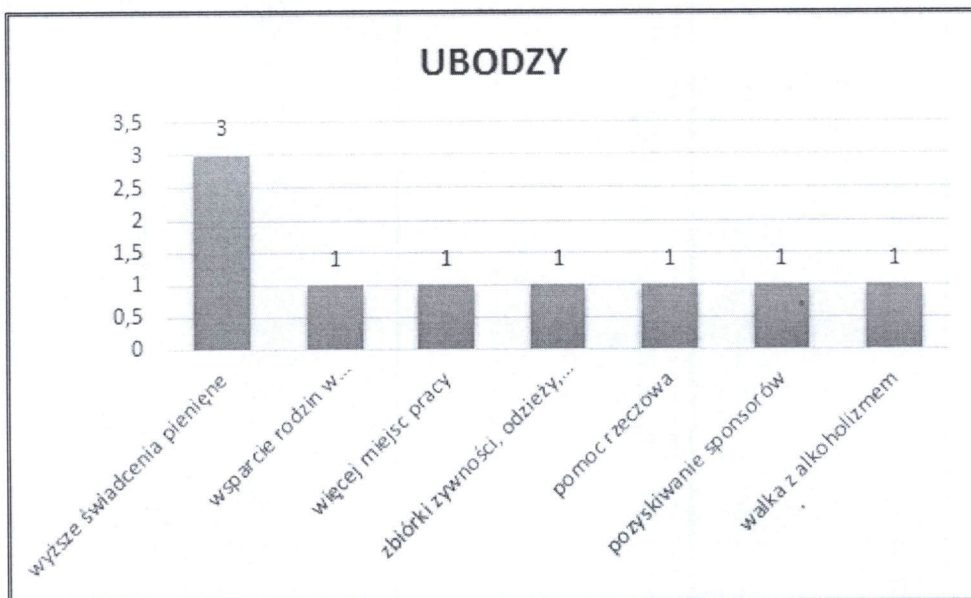

16. W jakim stopniu jest Pan(i) zadowolony z następujących warunków życia w Gminie?

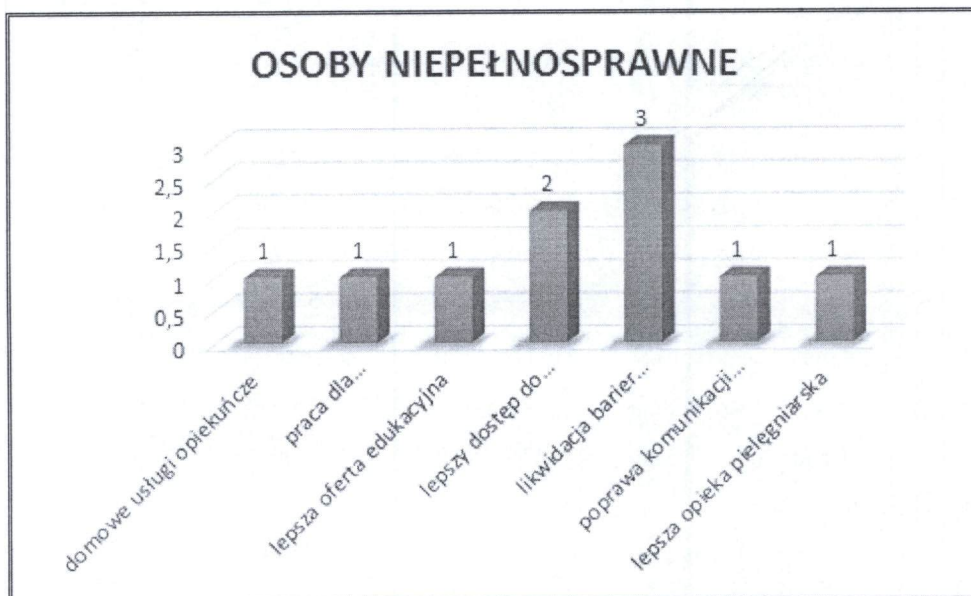

17. Co - Państwa zdaniem - należy zrobić, aby przeciwdziałać negatywnym zjawiskom na terenie Gminy w następujących obszarach:

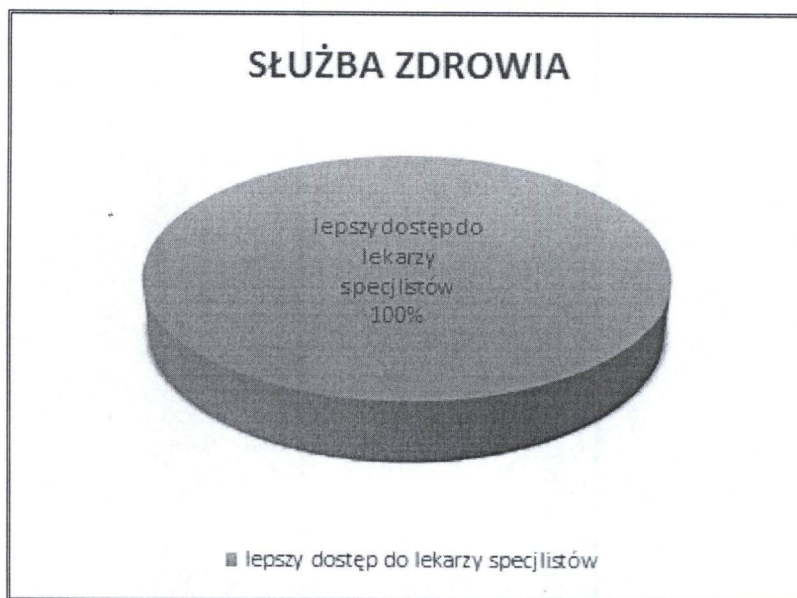
a) działania w zakresie wsparcia ubogich:

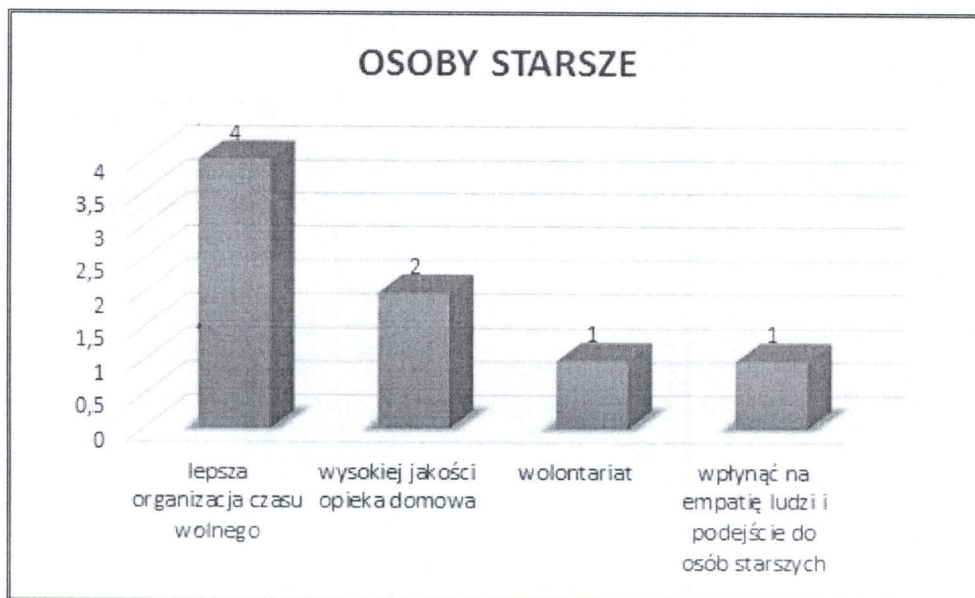
b) działania w zakresie poprawy sytuacji niepełnosprawnych:

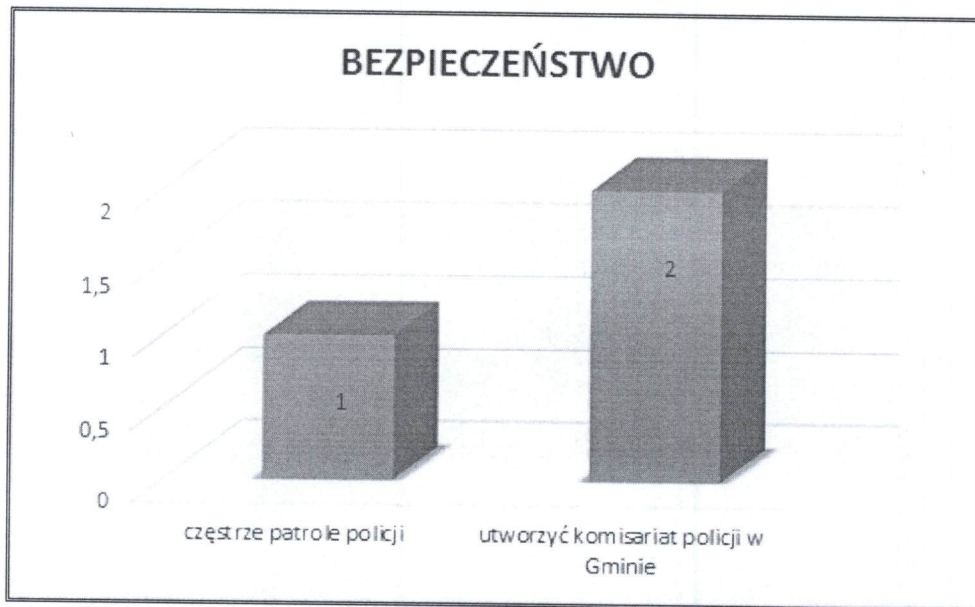
c) działania w zakresie poprawy dostępu do służby zdrowia:

d) działania na rzecz osób starszych:

e) działania w zakresie bezpieczeństwa:

PRZEWODNICZĄCY
Rady Gminy
inż. Krzysztof Kurzyński